

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

CHECK CZECH!

PROGRAM ADAPTACE A INTEGRACE CIZINCŮ

S PRVKY ZÁŽITKOVÉHO UČENÍ

Diplomová práce

(bakalářská)

Autor: Dagmar Volnohradská

Rekreologie – pedagogika volného času

Vedoucí práce: Mgr. Andrej Kirchmayer

Olomouc 2015

Jméno a příjmení autora: Dagmar Volnohradská

Název diplomové práce: CHECK CZECH! Program adaptace a integrace cizinců s prvky zážitkového učení

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí: Mgr. Andrej Kirchmayer

Rok obhajoby diplomové práce: 2015

Abstrakt: Cílem bakalářské práce je navrhnout, realizovat a evaluovat pilotní program pro cizince ve městě Brně, jenž obsahuje prvky zkušenostního učení zaměřeného na rozvoj jazykové kompetence a adaptaci na české prostředí. Předkládaná práce nejprve definuje skupinu cizinců v České republice a ve městě Brně spolu se stávajícími volnočasovými možnostmi adaptace a integrace. Rovněž zpracovává teoretické základy koncepce zážitkové pedagogiky, jež společně s provedeným anketním šetřením, analyzujícím potřeby cílové skupiny v oblasti volného času, integrace a adaptace, tvoří východisko pro navržený projekt CHECK CZECH! a jeho pilotní akci Discover...Olomouc. Ta byla realizována a na základě evaluace doplněna o doporučení, která mohou být užitečná pro plánování a realizování dalších akcí z projektu.

Klíčová slova: zážitková pedagogika, cizinci, adaptace, integrace, volný čas, jazyková kompetence, hra

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Dagmar Volnohradská

Title of the master thesis: CHECK CZECH! Programme of adaptation and integration of foreigners with elements of experiential education

Department: Katedra rekreologie

Supervisor: Mgr. Andrej Kirchmayer

The year of presentation: 2015

Abstract: The aim of this work is to design, implement and evaluate pilot program for foreigners based in Brno. It contains elements of experiential learning focused on language competences and adaptation to the Czech environment. There is a definition of group of foreigners in the Czech Republic and in the Brno town at the beginning of the thesis. There are also mentioned current leisure time possibilities of adaptation and integration. The work continues with the view to the theoretical basement of the experiential education concept. All of that mentioned together with survey analyzing the need of targeted group in the field of leisure time, integration and adaptation stand as a stepping stone for the CHECK CZECH! project and its pilot event Discover...Olomouc, which has been already realized and evaluated. On the basis of the evaluation process project gained some recommendations which could be useful for planning and implementing its other events.

Keywords: experiential education, foreigners, adaptation, integration, leisure time, language competence, game

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením
Mgr. Andreje Kirchmayera, uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala
zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 30. 7. 2015

.....

Děkuji Mgr. Andreji Kirchmayerovi za odborné vedení práce, poskytování podnětných rad a cenných připomínek. Rovněž bych chtěla poděkovat účastníkům akce CHECK CZECH! Discover...Olomouc a spoluorganizátoru Martinu Kuchtíkovi, díky nimž se akce mohla uskutečnit.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 PŘEHLED POZNATKŮ	10
2.1 CIZINCI NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	10
2.1.1 Věková struktura cizinců	11
2.1.2 Cizinci na území města Brna	13
2.2 INTEGRACE A ADAPTACE CIZINCŮ V ČR	15
2.2.1 Stávající volnočasové možnosti cizinců v Brně z hlediska integrace a adaptace	16
2.2.1.1 Jihomoravské centrum na podporu integrace cizinců	17
2.2.1.2 Nesehnutí – NEzávislé Sociálně Ekologické HNUTÍ	18
2.2.1.3 Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)	18
2.2.1.4 Ostatní organizace	18
2.3 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA	19
2.3.1 Základní pojmy zážitkové pedagogiky	20
2.3.1.1 Prožitek, zážitek, zkušenost	20
2.3.1.2 Stav plynutí	21
2.3.1.3 Zóna komfortu	22
2.3.1.4 Zkušenostní učení	23
2.3.2 Metody zážitkové pedagogiky	24
2.3.2.1 Metoda dramaturgie	24
2.3.2.2 Metoda motivace	25
2.3.2.3 Metoda zpětné vazby	26
2.3.2.4 Skupinová dynamika	26
2.3.3 Prostředky zážitkové pedagogiky	27
2.3.3.1 Hra	27
2.3.3.2 Prostředí	29
2.4 INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE	29
2.5 JAZYKOVÁ KOMPETENCE A JEJÍ DŮLEŽITOST V PROCESU INTEGRACE	29
3 CÍLE PRÁCE	31
4 METODIKA.....	32
4.1 PŘEHLED UŽITÝCH METOD	32
4.1.1 Primární analýza	32
4.1.1.1 Anketa	32
4.1.1.2 Evaluace	32
4.1.2 Sekundární analýza	33
4.2 CÍLOVÁ SKUPINA	33
4.2.1 Cílová skupina pro anketní šetření	33

4.2.2 Cílová skupina pro pilotní akci projektu	34
5 PŘÍPRAVA A REALIZACE PROJEKTU	35
5.1 PLÁNOVÁNÍ PROJEKTU	35
5.1.1 Cíle projektu	36
5.2 PLÁNOVÁNÍ PILOTNÍ AKCE PROJEKTU	37
5.2.1 Prostředí	37
5.2.2 Instruktoři	37
5.2.3 Tematizace	38
5.2.4 Plánovaná dramaturgie projektu	39
5.2.5 Plánovaný minutový scénář	42
5.3 REALIZACE PILOTNÍ AKCE	43
5.3.1 Reálná dramaturgie	43
5.3.2 Reálný minutový scénář	46
6 VÝSLEDKY	47
6.1 VYHODNOCENÍ ANKETY	47
6.2 EVALUACE A VYHODNOCENÍ PILOTNÍ AKCE	52
6.3 DOPORUČENÉ ZMĚNY PRO DALŠÍ AKCE	53
6.3.1 Doporučené změny na základě evaluace účastníků	53
6.3.2 Doporučené změny na základě evaluace instruktorů	54
7 DISKUZE	56
8 ZÁVĚRY	58
9 SOUHRN	59
10 SUMMARY	60
11 REFERENČNÍ SEZNAM	61
12 PŘÍLOHY	65

1 ÚVOD

Každým rokem, a zejména v posledních letech, lze na území České republiky sledovat zvýšený počet obyvatel cizích státních příslušníků (Český statistický úřad, 2015). Tento jev je dán mimo jiné větší otevřeností světa, zakládáním poboček mezinárodních firem, možnostmi zahraničního studia, stáží, a to nejen v evropském, ale i celosvětovém měřítku. Počet cizinců se rovněž zvyšuje vzhledem k současné situaci v Evropské unii. Čeští občané si začínají více zvykat na prostředí s multikulturní atmosférou a naopak více cizích státních příslušníků žijících v České republice se snaží přizpůsobit zdejšími podmínkám.

Imigrantům neulehčí život v jiné zemi pouze znalost tamějšího jazyka, ale důležitý je také aspekt socializační včetně enkulturačního procesu. Díky práci lektorky češtiny pro cizince, jež umožňuje každodenní setkávání s jinojazyčnými mluvčími, se nám nabízí pohled na věc z perspektivy cizinců. Právě jejich názory, absence sociálního kontaktu v novém prostředí a nemožnost aplikování probraného učiva v praxi daly podnět k bádání a věnování se této cílové skupině také nad rámec kurzů českého jazyka. Rádi bychom aplikovali poznatky a vlastní zkušenosti z oborů zážitkové pedagogiky a češtiny pro cizince a obě disciplíny propojili v konkrétním realizovaném projektu, jenž má cizincům napomáhat k úspěšnému procesu integrace a adaptace.

V naší práci se zaměříme na cílovou skupinu cizinců, jejich pobyt v České republice a stávající možnosti integrace a adaptace, konkrétně v městě Brně, z hlediska možnosti trávení volného času. Vzhledem k našemu záměru realizovat zážitkový volnočasový program pro cílovou skupinu, popíšeme principy zážitkové pedagogiky, jež spolu s výsledky ankety „Free time activities for foreigners in Brno“ budou hlavním východiskem pro následné navržení konceptu.

Cílem práce je vytvoření a realizace programu, který využívá prvky zážitkové pedagogiky a zkušenostního učení, jenž má zefektivnit dopady výuky na účastníka. Navržený projekt CHECK CZECH! se rovněž zaměřuje na lepší adaptaci cizinců, konkrétně v městě Brně, na české prostředí, poznání nových přátel a také na rozvoj českého jazykového povědomí. Koncept projektu budou výhledově tvořit čtyři až více jednodenních akcí během roku s podnázvem Discover...spolu se jménem konkrétního místa či aktivity, o které se bude jednat. Příkladem pilotní akce je CHECK CZECH! Discover...Olomouc, jejíž program,

realizace, evaluace i návrhy na zlepšení pro další akce jsou hlavním tématem naší práce. Jednodenní výlet do Olomouce, kterého se účastnili cizinci i Češi, byl realizován 11. 10. 2014.

Věříme, že projekt osloví potenciální účastníky dalších akcí a bude mít své opodstatněné místo na poli volnočasových aktivit v multikulturním prostředí.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Cizinci na území České republiky

Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. Dle doby setrvání lze pobyt cizinců rozlišit na několik kategorií – krátkodobý, dlouhodobý a trvalý, přičemž jednotlivé kategorie zahrnují ještě několik podkategorií a jsou rozlišeny také dle země, ze které cizinec pochází. Migrační zákony jsou tedy rozdílné např. pro občany Evropské unie, vztahující se také pro obyvatele Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska, a pro občany tzv. třetích zemích – země vyjma výše jmenovaných. Pro účely naší práce nerozlišujeme vždy typ pobytu a za relevantní data považujeme zejména údaje vztahující se k cizincům z komplexního hlediska. Zaměříme-li se na emigrační a zejména imigrační vývoj České republiky z historického hlediska, musíme konstatovat, že prošla různými stádii. Z původně vystěhovalecké země, kterou byla až do počátku 90. let 20. století, přes tranzitní zemi až po přistěhovaleckou, kterou je v současné době (Drbohlav, 2011).

Práce týkající se problematiky cizinců na území České republiky vznikaly již před rokem 1989, byly však velmi ojedinělé. I tak lze ale na jejich základě doložit alespoň nejpočetnější skupiny cizinců, kteří do tehdejšího Československa migrovali.

Již v padesátých letech minulého století se v severní části Moravy a Slezska začala usidlovat početná skupina osob z Řecka a Makedonie. Tyto menšiny a jejich aktivity jsou stále živé i dnes, o čemž svědčí např. „řecké obce“ a jejich aktivní podíl na kulturním životě měst. Od 80. let je pozornost věnována významné cizinecké skupině Vietnamců, jejichž rozsáhlá migrace do České republiky je každým rokem znatelnější. Jedná se o relativně uzavřenou skupinu, jež má tendenci kontrolovat informace, které o sobě poskytuje majoritnímu obyvatelstvu. Nejen tato skutečnost, ale i jazykové důvody vyžadují pro monitorování Vietnamců dlouhodobé úsilí a sběr jakýchkoliv dat se tak stává obtížnějším. V dalším desetiletí se nejvýraznějšími staly řízené i spontánní migrace z území bývalého SSSR. Řízené migrace byly zejména spojeny s transferem osob z oblastí postižených černobylskou jadernou katastrofou (Uherek & Černík, 2004).

V devadesátých letech počet legálně usazených cizinců postupně vzrůstal a mezi lety 1994 a 1999 se více než zdvojnásobil ze zhruba 100 000 na hodnoty kolem 200 000 pobývajících cizinců. V roce 2000 počet cizinců v ČR poklesl o 30 tisíc osob, přičemž tento

vývoj se všeobecně přičítá změnám legislativy. Dne 1. 1. 2000 vstoupil v platnost zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, v původní podobě, který podstatně zpřísnil vstupní a pobytový režim většiny cizinců v ČR. Některá ustanovení tohoto zákona byla zmírněna až novelou platnou od 1. července 2001, která měla za následek opětovný mírný nárůst počtu usazených cizinců. Ten pokračoval až do roku 2008. K 1. 1. 2011 byli nejčastěji zastoupeni občané Ukrajiny (29 %) a Slovenska (17 %). Dále následovala státní občanství Vietnamu (14 %), Ruska (8 %) a Polska (4 %) (Demografie, 2015).

Nejaktuálnější data pocházejí z roku 2013, ve kterém bylo na území České republiky ke dni 31. 12. 2013 zaznamenáno 439 189 cizinců, přičemž opět nejpočetněji, 29 %, byli zastoupeni obyvatelé Ukrajiny, 26 % tvořili cizinci ostatních národností, 19 % představovali obyvatelé Vietnamu, 15 % Slovenska, 7 % Ruska a 4 % Polska (Český statistický úřad, 2014).

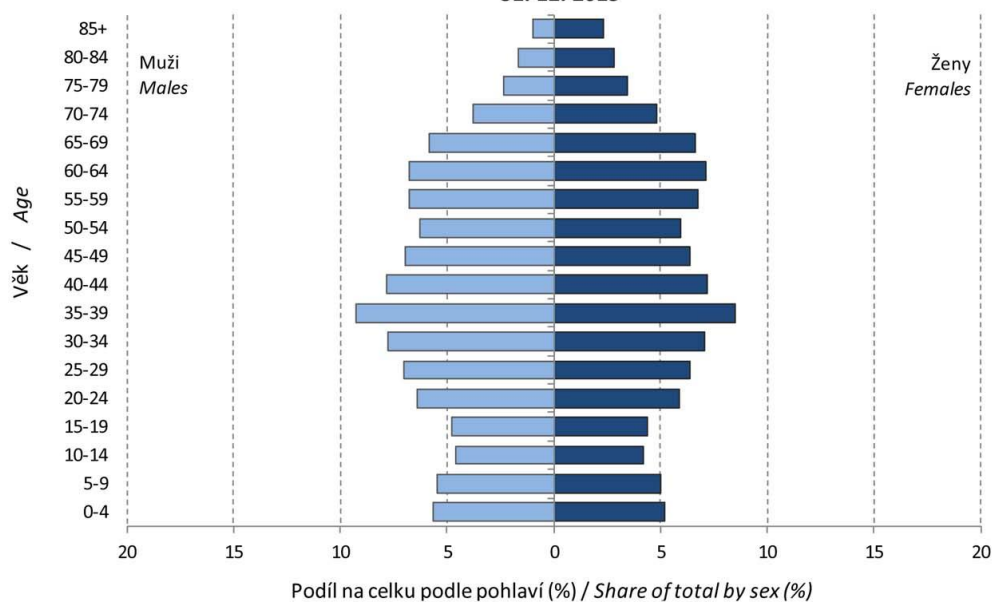
2.1.1 Věková struktura cizinců

Charakteristickým znakem cizinců je výrazné zastoupení osob v produktivním věku. V roce 2010 se 86 % cizinců nacházelo ve věku 20–64 let. Také poslední data k 31. 12. 2013 dokazují nejpočetnější zastoupení právě skupiny 15–64 let, jejich podíl se pohyboval mezi 86–90 %, přičemž lze zaznamenat mírně klesající trend. Do značné míry tato vysoká hodnota souvisí s častým ekonomickým motivem migrace. V rámci této skupiny nejvyšší počet cizinců představují lidé ve věku 30–34 let, a to 61 224. Věková struktura obyvatelstva ČR a cizinců zde žijících je tedy značně odlišná (Obrázek 1).

Ostatní dvě věkové skupiny – osoby do 15 let věku a osoby starší 65 let – byly zastoupeny jen minimálně. Dětská složka se pohybovala kolem 7–10 % a zaznamenala mírně vzrůstající trend, zejména se jedná o děti s vietnamským státním občanstvím. Podíl osob v seniorském věku se pohyboval stabilně na úrovni kolem 3 % (Český statistický úřad, 2014). Ze statistik je tedy patrné, že právě skupina cizinců ve věku 30–34 let představuje nejvyšší podíl z celkového počtu. Právě tento údaj považujeme za klíčový pro naši práci.

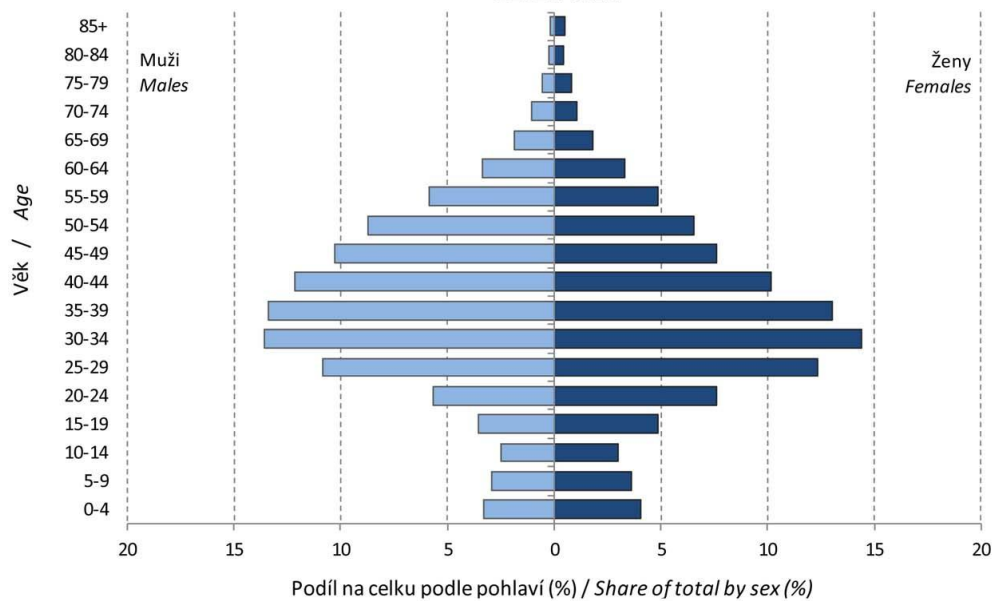
VĚKOVÁ STRUKTURA OBYVATELSTVA V ČR
AGE DISTRIBUTION OF POPULATION IN THE CR

31. 12. 2013

VĚKOVÁ STRUKTURA CIZINCŮ V ČR
AGE DISTRIBUTION OF FOREIGNERS IN THE CR

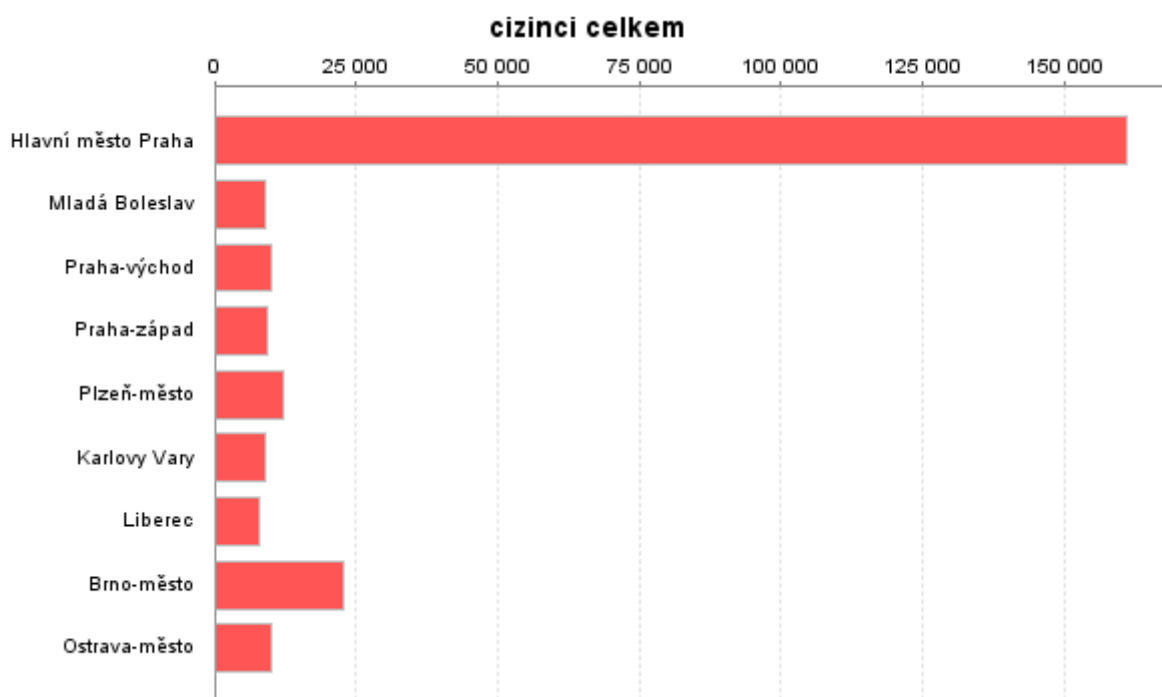
31. 12. 2013

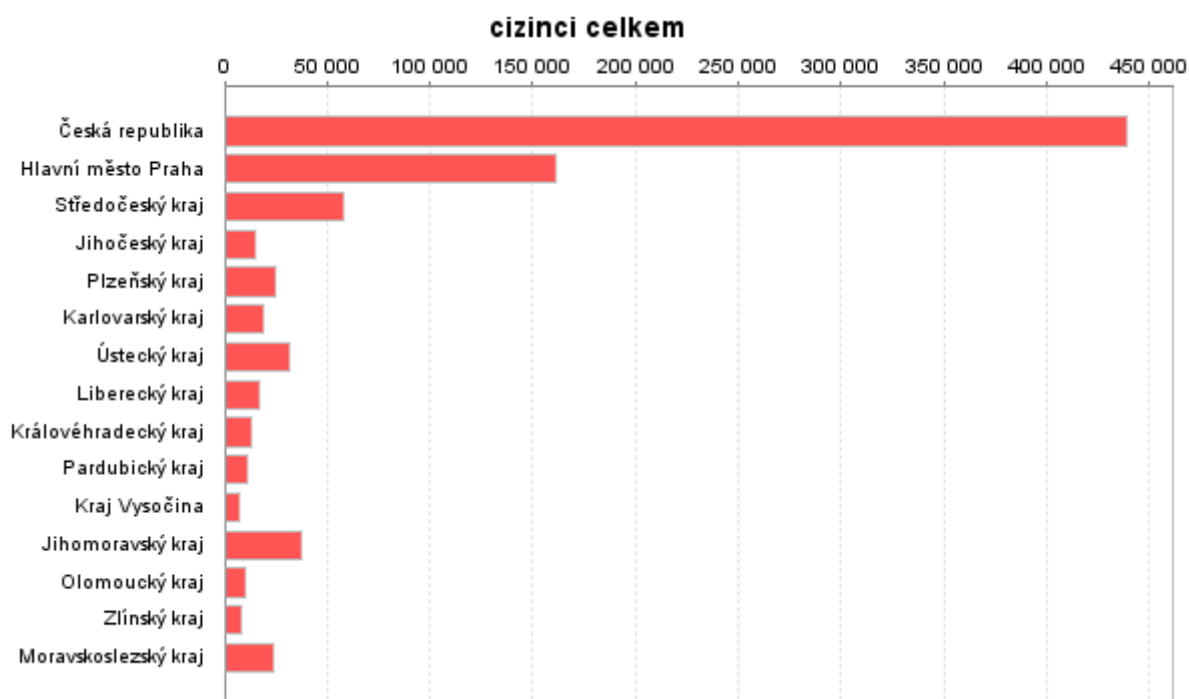
Obrázek 1. Věková struktura obyvatelstva v ČR a cizinců v ČR
 (Český statistický úřad, 2014)

2.1.2 Cizinci na území města Brna

Největší koncentrace cizinců je ve velkých městech, a to zejména v Praze, kde bylo ke dni 31. 12. 2013 zaznamenáno 161 004 cizinců, Brně (22 821) a Plzni (12 221). Brno se tak stává druhé nejvíce internacionální město v České republice (Obrázek 2), což staví také celý Jihomoravský kraj s počtem 37 800 cizinců mezi tři kraje s nejvyšším počtem cizích státních příslušníků (Obrázek 3).

Obrázek 2. Počet cizinců v jednotlivých městech.
(Český statistický úřad, 2014)

Obrázek 3. Počet cizinců v jednotlivých krajích.
(Český statistický úřad, 2014)

Zaměříme-li se na srovnání počtu cizinců v námi sledovaném městě Brně s roky předchozími, můžeme zaznamenat tendenci vzrůstu. Zatímco v roce 1991 bylo v Brně evidováno 12 093 cizinců, roku 2001 jejich počet vzrostl na 19 699. Tabulka 1 udává aktuální údaje o počtu a druzích udělených pobytů v roce 2014. Je patrné, že nejvyšší počet cizinců, 1908, bylo v Brně za uplynulý rok evidováno pro dlouhodobý pobyt. Ke dni 10. 9. 2014 žije legálně na území města Brna cca 23–25 000 cizinců (Ministerstvo vnitra ČR a Policie ČR, 2014).

Tabulka 1. Počet a druhy udělených pobytů v Brně v období 1. 1. 2014 – 1. 9. 2014
(Ministerstvo vnitra ČR, 2014)

Druh pobytu	Počet
Dlouhodobý	1 908
Přechodný – občan EU	576
Trvalý – občan 3 států – rezident	276
Trvalý – občan EU	212
Vízový nad 90 dnů	158
Trvalý – občan 3. státu	157
Rodinný příslušník EU – přechodný	82
Rodinný příslušník EU – trvalý	73
Vízum stpění	15
Dlouhodobý – rezident v jiném státě EU	1

2.2 Integrace a adaptace cizinců v ČR

„Integrace cizinců je proces umožňující cizincům postupně se začlenit do české společnosti. Cílem integrace je oboustranně přínosné nekonfliktní soužití cizinců a majoritní společnosti“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014). Jedná se o dvousměrný proces – souhrn aktivit cizince na jedné straně a přístup přijímací společnosti na straně druhé. Jedinec v rámci tohoto procesu přijímá pravidla dané společností, pravidla a zákony. Podstatnou roli v integračním procesu zastává samozřejmě také znalost jazyka.

Způsob integrace a přístup k imigrantům vychází jak z historie každého státu, tak z již zmíněných normativních předpokladů o sociálním řádu. Je rovněž ovlivněn tradicí, migrační zkušeností států nebo jejich současným politickým směřováním, členstvím v nadnárodních celcích nebo směřováním vnitřních reforem (Tollarová, 2006). Právě vývoj posledních let, existence Evropské unie a dalších společenství pomáhá měnit vnímání cizince od příslušníka přistěhovalecké, náboženské a jiné komunity k jedinci s individuální historií, potřebami, potenciálem, právy a povinnostmi. Důležité by mělo také být i zapojení nově příchozích do běžných každodenních aktivit dané pospolitosti, nově se např. hovoří o potřebě vytvářet vazby vzájemné závislosti na práci a službách starousedlíků s nově příchozími tak, aby byla mezi nimi zajištěna přirozená potřeba vzájemného kontaktu, předcházelo se sociálnímu vyloučení imigrantů, kteří by se naopak měli cítit pevnou a odpovědnou součástí nové společnosti. Přirozeným završením integrace imigranta do společnosti by mělo být jeho přijetí mezi občany (Czechkid, 2012).

Základním koncepčním nástrojem politiky integrace cizinců je aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Společné soužití přijatá usnesením vlády ČR č. 99 ze dne 9. února 2011. Tento materiál definuje bariéry integrace a nastavuje záměry politiky integrace cizinců v ČR. V každoročně aktualizovaném „Postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití“ jsou definována konkrétní opatření, kterými ministerstvo vnitra jako resort pověřený koordinací integrační politiky i příslušné resorty odpovědné za realizaci integrační politiky v průběhu stávajícího roku podpoří integraci cizinců na území ČR (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014). Poslední aktuální materiál, jenž byl předložen vládě a vymezuje jednotlivá opatření v rámci integrační politiky pro tento rok, byl schválen 14. 1. 2015 (Úřad vlády České republiky, 2015).

Pro úspěšnou integraci cizinců je stále platná realizace opatření cílených do čtyř klíčových oblastí:

- znalost českého jazyka
- ekonomická soběstačnost cizince
- orientace cizince ve společnosti
- vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti.

Velký sociologický slovník (Maříková et al., 1996, 201) však uvádí, že neexistují obecně uznaná a srovnatelná kritéria pro optimální stav sociální integrace.

Nutno také zdůraznit, že nejen výše uvedená opatření, ale také další materiály, projekty a činnosti zaměřené na integraci cizinců jsou až na výjimky cíleny pouze na občany třetích zemí. Integrovaná politika se tedy příliš nevěnuje občanům Evropského hospodářského prostoru, ačkoliv dle dostupných výsledků jsou právě tito občané v České republice zastoupeni nemalým podílem.

S pojmem integrace je spojován také termín adaptace. Často se jejich rozdíl stírá a pojmy bývají užívány jako synonymní. Ačkoliv se do jisté míry jejich významy překrývají, nelze je zcela zaměňovat. Adaptace je dle Psychologického slovníku (Hartl & Hartlová, 2010, 27) „obecná vlastnost organismů přizpůsobovat se podmínkám, v nichž žijí a existují“. Původně byl pojem převzat z biologie, v námi sledovaném sociologickém kontextu se jedná o „proces a výsledek procesu změn v chování, ve struktuře společenské skupiny, v sociální organizaci nebo v kultuře, přispívající k přežití, fungování nebo udržování rovnováhy se sociálním a přírodním prostředím. Obecněji adaptace označuje schopnost individua nebo skupiny přežít v daném sociálním a přírodním prostředí“ (Maříková et al., 1996, 40).

2.2.1 Stávající volnočasové možnosti cizinců v Brně z hlediska integrace a adaptace

Pravděpodobně nejjednodušším způsobem pro cizince, který se přistěhuje do nového města a chce získat sociální kontakt, prozkoumat novou kulturu, jazyk a další národní specifika, je využití sociálních sítí. To také potvrzuje Holand'an Menke Müller (osobní

sdělení, 3. 9. 2014): „Mezi první kroky pro můj sociální život, které jsem podnikl po nastěhování se do Brna, bylo samozřejmě členství v mezinárodních brněnských skupinách na Facebooku – Living in Brno, Sports Brno International, Czech for Foreigners in Brno a také na Couchsurfingu. Vzhledem k tomu, že jsem ale do Brna jel primárně za prací, moje síť přátel se mohla rozrůstat právě díky pracovnímu kolektivu. Část přátel, jak cizince, tak Čechy, jsem získal i na kurzech češtiny pro cizince.“ Je tedy patrné, že sociální kontakt zpravidla ústí ze společné sdílené činnosti a přirozeně jsou jedincem právě za tímto účelem vyhledávány. Mimo skupiny na sociálních sítích se na území Brna vyskytují také organizace, jejichž cílovou skupinou jsou právě cizinci. Představeny budou v následujících kapitolách.

2.2.1.1 Jihomoravské centrum na podporu integrace cizinců

Centrum poskytuje cizincům ze třetích zemí právní a sociální poradenství, vzdělávací kurzy, asistenci při kontaktu s úřady nebo pomoc v nouzi s cílem usnadnit jejich začlenění do české společnosti. Veškeré služby centra jsou poskytovány bezplatně. Projekt vznikl za finanční podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí (EIF 2013–52). Projekt je z 25 % financován z vlastních zdrojů Jihomoravského kraje, který považuje za jednu ze svých priorit součinnost při realizaci postupů a úkolů, jež vyplývají z Koncepce integrace cizinců na území České republiky (Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců, 2015).

Nutno zdůraznit, že cílovou skupinou jsou opět cizinci ze třetích zemí a volnočasové činnosti centra jsou zaměřeny převážně na vzdělávání, ojediněle jsou organizovány jednorázové akce, např. kreativní odpoledne, multikulturní ženské setkání apod.

V rámci projektu Jihomoravské centrum na podporu integrace cizinců poskytuje bezplatné služby také Diecézní charita Brno – Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné. Posláním zdejší poradny pro cizince je odborné sociální poradenství a základní právní poradenství cizincům a uprchlíkům bez ohledu na jejich příslušnost k rase, národnosti, sociální skupině, politickému přesvědčení a náboženskému vyznání. Cílovou skupinou jsou zejména cizinci a migranti, kteří se ocitli v tíživé sociální situaci, žadatelé o udělení mezinárodní ochrany a azylanti.

Organizované volnočasové aktivity jsou opět jednorázového charakteru a jedná se převážně o odpolední či večerní společenské akce (Diecézní charita Brno, 2015).

2.2.1.2 Nesehnutí – NEzávislé Sociálně Ekologické HNUTÍ

Nesehnutí je sociálně-ekologická nevládní organizace, jež se specializuje na ekologické a sociální problémy, které se snaží řešit zapojením dobrovolníků do společenského dění v současném světě (Nesehnutí, 2015). V rámci Nesehnutí je realizován projekt Společně k rozmanitosti, jehož hlavním tématem je multikulturní výchova na školách, integrace cizinců a snížení xenofobie v České republice (Společně k rozmanitosti, 2015).

V projektu Společně k rozmanitosti můžeme nalézt volnočasové akce pro děti a také multikulturní setkávání žen, další aktivity jsou převážně vzdělávacího charakteru.

2.2.1.3 Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

SOZE je nevládní nezisková organizace, jejíž posláním je poskytování bezplatné pomoci uprchlíkům a dalším cizincům, přicházejícím do České republiky. Tato pomoc spočívá zejména v právním, sociálním a psychologickém poradenství, v realizaci volnočasových a vzdělávacích programů a v komplexní sociálně-právní asistenci dlouhodobě usazeným cizincům a uznaným azylantům v procesu integrace do majoritní společnosti.

SOZE se z volnočasového hlediska zaměřuje převážně na děti cizinců, ostatní věkovým kategoriím jsou věnovány aktivity spojené s rekvalifikací, získáním práce atd. (Sdružení občanů zabývajících se emigranty, 2015).

2.2.1.4 Ostatní organizace

Z dalších organizací, které se věnují cizincům v Brně a nabízí občasně volnočasové aktivity, jsou například Foreigners.cz, Brno Expat Centre, International school of Brno a jazykové školy poskytující kurzy češtiny pro cizince. Každá z uvedených organizací však většinou akce nabízí primárně svým klientům, častokrát tedy informace o jejich konání nejsou dostupné široké veřejnosti. Samozřejmě je také velká škála studentských aktivit nabízených v rámci programů zahraničního studia a každá z univerzit i jednotlivých fakult se snaží zahraničním studentům poskytnout nejen studijní, ale také sociální podporu. Vzhledem k tomu, že však studenti nejsou naší cílovou skupinou, aktivity tohoto charakteru pro účely naší práce opomíjíme.

U výše uvedených organizací tedy převládá spíše vzdělávací charakter, volnočasové aktivity jsou často pouze příležitostné a krátkodobé v maximálním rozmezí půl dne. Většinou

jsou zaměřeny pouze na cizince či konkrétní skupiny cizinců, např. dle země původu, věkové kategorie či pohlaví. Pouze u jedné aktivity, a sice multikulturní setkávání žen v rámci projektu Společně k rozmanitosti, jsme zaznamenali prvek setkávání jak cizinců, tak Čechů, resp. cizinek a Češek. Ostatní organizované akce jsou určeny pouze pro cizince, což způsobuje izolování od českých rodilých mluvčích. Zároveň jsme v rámci mapování volnočasových aktivit pro cizince neobjevili žádnou organizaci zaměřující se na pohybovou aktivitu či aktivní životní styl.

2.3 Zážitková pedagogika

Diskurz zážitkové pedagogiky se v poslední době dostává častěji do obecného povědomí, ačkoliv stále není uváděn v systematickém členění pedagogiky. Termín definujeme dle Jirásk (2003, 15) jako „teoretické postizení a analýzu takových výchovných procesů, které pracují s navozováním, rozborem a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života“. Cíle těchto procesů mohou být dosahovány v různorodém prostředí v rozmanitých sociálních skupinách a naplňovány nejrůznějšími prostředky, vždy ale vedou k všestrannému rozvoji osobnosti. Zážitková pedagogika umožňuje uvědomovat si autenticitu své existence a být sám sebou jako celistvý, nikoliv na konzumní obstarávání zaměřený. Zásadním postavením má v tomto směru prožitek, jež je prostředkem, nikoliv cílem. V kontextu prožitku je nutné zmínit také zážitek a zkušenost, jimž bude věnován prostor na dalších řádcích. Zážitková pedagogika se zejména orientuje na celkový kontext zážitku, jeho vyvolání, způsob zacílení i zpracování (Jirásek, 2003).

V pojetí Pávkové a Hájka (2002, 79) je námi sledovaná koncepce založena zejména na fyzicky náročných činnostech, pro které užívají termín „výchova zážitkem“. Na tu je nahlíženo jako na metody, které se opírají o intenzivní prožitky a zkušenosti získávané aktivní účastí v programu zahrnujícím obvykle fyzicky náročné činnosti spojené s určitou mírou (kontrolovaného) rizika ve vnějším, přírodním i městském prostředí, popř. v tělocvičných zařízeních. Výchova zážitkem je dle autorů zaměřena na rozvoj sebepojetí, sociálních vztahů a vztahů k životnímu prostředí, proto kromě fyzického výkonu zahrnují obvykle sebereflexi, reflexi sociální interakce a pozorování prostředí.

Vážanský (1992, 26) oproti předchozím autorům užívá termínu „pedagogika zážitku“. Ta si dle něj „klade za úkol usměrňovat lidi náležitým způsobem do takové pedagogické

podoby, aby je přivedla k vnitřní skutečnosti potvrzenému nebo korigovanému setkání s vnější skutečností“. Nové vědomosti a zkušenosti získává jedinec vlastním prožitím, jež mu také umožňuje odhalit nové oblasti.

Koncept zážitkové pedagogiky se v České republice vyvíjel samostatně a specificky, čímž na tomto poli zaujímá originální postavení. Hanuš a Chytilová (2009, 12) popisují český koncept následovně:

Česká zážitková pedagogika zdůrazňuje především slova prožitek, zážitek, zkušenost; ty jsou vyvolány v procesu dramaturgie, tedy v cíleně plánovaných a uváděných situacích, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé podoby fenoménu hry. Celý proces je pak po celou dobu svého průběhu evaluován a zpracováván se snahou dosáhnout co největšího rozvojového potenciálu. Tímto přístupem je česká zážitková pedagogika jedinečná a originální. Navíc byla rozvinuta v jednorázových projektech se značnou intenzitou programu a intervencí do struktury osobnosti. Cílem tohoto pojetí byl vždy rozvoj jedince, rozvoj osobnosti v nejrůznějších dimenzích a aspektech.

Vývoj české zážitkové pedagogiky je ovlivněn „tábornickými školami“ v 60. letech a experimentálním obdobím v letech 70. až k roku 1977, ve kterém byla založená Prázdňinová škola Lipnice. Ta je v současné době považována za hlavní zdroj rozvoje metod zážitkové pedagogiky a od roku 1991 je členem mezinárodní pedagogické organizace Outward Bound (Hanuš & Chytilová, 2009, 17).

2.3.1 Základní pojmy zážitkové pedagogiky

2.3.1.1 Prožitek, zážitek, zkušenost

Na rozdíl od některých jazyků, kterým jejich lingvistický systém neumožňuje pojmy prožitek, zážitek a zkušenost rozlišovat, český jazyk zachycuje nuanci, jež tyto pojmy vymezuje nejen na ose minulost – přítomnost, ale také vzhledem ke škále aktivita – pasivita. Zatímco zážitek se vztahuje k zážitkové minulosti a pasivitě, která předznamenává, že tento jev se již odehrál, ale stále máme jisté stopy, tzv. vzpomínky a zážitky, je prožitek jevem přítomným a aktivním (Jirásek, 2001, 31). Prožitek konotuje verbum prožívat, tedy pociťovat nějaký stav v duši a na základě něj prožívat pozitivní či negativní emoce.

Mezi charakteristické znaky prožitku řadíme zejména:

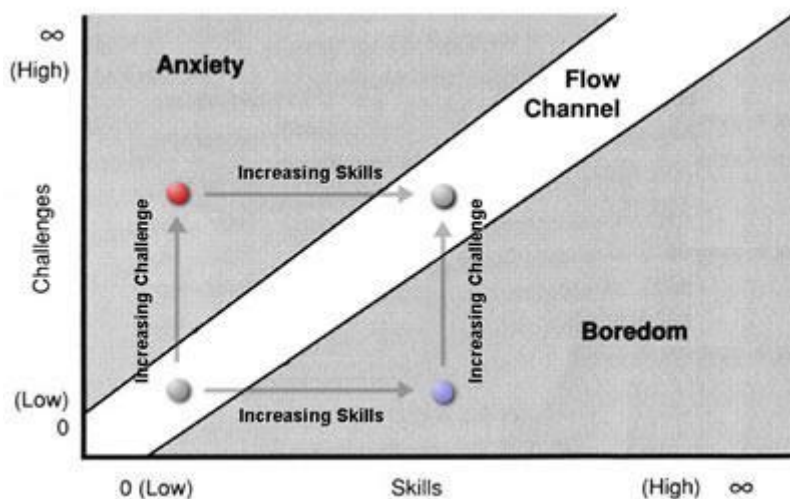
- komplexnost
- verbální nepřenositelnost
- nedefinovatelnost
- jedinečnost
- intencionální zaměření (prožitek je neoddělitelný od svého „obsahu“)

Zkušeností pak nazýváme formu trvalejší podoby prožité události, jejíž výsledky můžeme uplatnit i v jiných situacích. Zkušenost však není získávána pouze přímým prožíváním, ale také ze sociálního sdílení a komunikace, či z přejímání zkušeností druhých (Jirásek, 2003, 14).

2.3.1.2 Stav plynutí

S prožitkovostí duše souvisí také řecký termín „pathos“, jež vystihuje stav, v němž jsme pohlceni situací, která nás doslova ovládá a hýbe s námi. V této souvislosti je třeba zmínit termín „flow“, tedy plynutí, jenž byl představen psychologem Csikszentmihalyim (1996, 12). V něm je člověk natolik zaměřen na vykonávanou činnost, že jí přiřazuje maximální důležitost (Jirásek, 2001, 33). Není schopen vnímat vnější svět a naplno je ponořen do vykonávací aktivity. Toto prožívání fáze plynutí, která je přesně mezi stavem nudy a frustrace, je samo o sobě cílem a umožňuje transformovat naše já k větší komplexnosti, propracovanosti a ucelenosti. Právě flow patří mezi jeden z důležitých prvků, se kterými zážitková pedagogika pracuje.

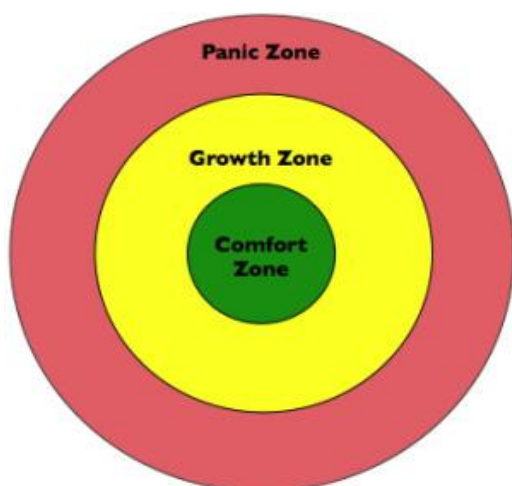
Na obrázku 4 je viditelné, že pro udržení ideálního stupně obtížnosti a stavu flow, je třeba mít výzvy (challenges) adekvátní ke svým dovednostem (skills). Pokud člověk v činnosti nemá dostatečné množství výzev, upadá do stavu nudy (boredom). Naopak, v případě velké výzvy, ale nedostatečného množství dovedností, se objeví obavy, frustrace či pocit úzkosti.

Obrázek 4. Stav plynutí (Game Art, 2014)

2.3.1.3 Zóna komfortu

Komfortní zóna (comfort zone) je zóna zkušenosti a bezpečnosti každého člověka, kterou si vytváříme během svého vývoje a ve které se cítíme dobře. Obsahuje pro nás vše známé a poznané. Pokud z této zóny komfortu vystoupíme směrem ven, ocitáme se v zóně růstové-rozvojové (growth zone). Osvojujeme si nové zkušenosti, získáváme nové zážitky a pokud máme dostatečnou podporu, naše zóna komfortu se tak přirozeně rozšiřuje. Budeme se cítit dobře ve více situacích a náš život bude bohatší. Pokud však před námi stojí nezdravá výzva, která je za hranicemi tzv. eustresu, jenž působí pozitivně, ocitáme se v zóně paniky (panic zone), negativního stresu (distresu) (Hanuš & Chytilová, 2009). Zážitková pedagogika se snaží nastavit náročnost aktivit tak, aby byly účastníky prožívány jako dobrodružné a zdánlivě nebezpečné, avšak stále je jim zajištěna bezpečnost. Pokud by však náročnost byla nízká, člověk zůstává ve své komfortní zóně a neučí se novým poznatkům (Pelánek, 2008, 24). Právě prostor za komfortní zónou je prostor pro sebereflexi a učení.

Obrázek 5. Zóny komfortu (Slightly North of Awesome, 2012)

2.3.1.4 Zkušenostní učení

Ačkoliv je mnohdy pojem zkušenostní učení považován za synonymní k termínu zážitková pedagogika, na což poukazuje Neuman (2014, 25), je nutné zdůraznit, že zkušenostní učení patří mezi didaktické metody, jež zážitková pedagogika využívá. Stejně tak je ale uplatňováno např. v projektovém či aktivním učení. Díky konfrontaci s konkrétní situací je člověk veden k jejímu vypořádání, případně k poučení se z předchozích chyb. Právě tato prožitá zkušenost ponechá hlubší stopu než teoretická, pasivně přijímaná, informace. Zkušenostní učení tedy pracuje se zážitkem, jenž v procesu učení zaujímá centrální úlohu. To dokládají také autoři zkušenostních cyklů učení – Dewey (1938), Jones (1980) či nejznámější Kolb (1984). Jeho čtyřstupňový model zkušenostního učení pracuje s následujícími složkami:

- konkrétní zkušenost
- ohlédnutí, reflexe – zpětně jsou připomenuty klíčové momenty, hodnocení
- zobecnění – vyzdvižení důležitých bodů, podněty pro budoucí řešení
- aktivní zkoušení – naplánované změny jsou opět zkoušeny v praxi

Jedná se tedy o holistický proces, v němž každá složka má své nezaměnitelné místo.

2.3.2 Metody zážitkové pedagogiky

Každý zážitkověpedagogický projekt pracuje s několika metodami. Ty se vzájemně prolínají a doplňují. V následujících podkapitolách uvádíme tři metody, jež jsou pilířem zážitkové pedagogiky.

2.3.2.1 Metoda dramaturgie

Paulusová (2004, 85) chápe dramaturgii jako metodu, „jak vybírat jednotlivé programy a sestavovat je do vyšších tematických celků (programových bloků) s cílem dosáhnout ve vymezeném čase kurzu či akce co největšího účinku a efektu“. Dramaturgie v sobě kombinuje nejrůznější postupy, pravidla a proniká do veškeré práce i atmosféry akce. Znamé trojí umění dramatické

- namíchat z programových zdrojů a prostředků ty, které odpovídají cíli a respektují potřeby účastníků,
- vybrat z právě takové programové prostředky, aby oslovovaly účastníky, zároveň by měly být účinné, v návaznosti a co nejvhodnější vzhledem k dalším kritériím
- předložit vybrané programy ve správný čas a správném místě

by tedy měl ovládat každý organizátor, aby dokázal účinnou dramaturgií směřovat projekt k jeho cíli. Právě cíl je stěžejním bodem projektu a cílování, tedy tvorba cíle, musí být první činností při plánování jakékoliv akce.

Dramaturgii můžeme rozčlenit na:

- plánovanou, tedy dramaturgii před akcí, v rámci níž je vytvořen plánovaný scénář
- reálnou, která se může od plánované lišit, stejně tak reálný scénář bývá odlišný
- ideální, zpravidla po konání akce, pomocí zpětné vazby navrhujeme možné změny pro zlepšení a můžeme sestavit ideální scénář.

(Hanuš & Chytilová, 2009, 154)

Autoři Martin, Leberman a Turčová (2005, 22) navíc dělí dramaturgii do pěti fází tvorby projektu:

1. zvolení hlavního tématu – tzv. leitmotiv kurzu, tedy stěžejní myšlenka, která sjednocuje veškeré programové prostředky a reflektuje hlavní cíl projektu
2. vytvoření scénáře – podrobný časový plán, rozvrh osob, míst, rolí
3. praktická dramaturgie – rozpracování jednotlivých programů a her
4. dokončení scénáře – logistika, materiál, odpovědnost jednotlivých členů týmu
5. dramaturgie na kurzu – reálná dramaturgie, která je modifikována v průběhu akce vzhledem k účastníkům, vnějším podmínkám atd.

2.3.2.2 Metoda motivace

Termín motivace je odvozen z latinského *movere* – pohybovat. Motivace tedy vyjadřuje hybné síly našeho chování a jednání a v zážitkové pedagogice má svou nezaměnitelnou roli. Je příčinou pohybu, změny, motorem našeho jednání. Motivování by měli být jak instruktoři, tak účastníci, o což se právě tato metoda snaží. Pro úspěšnou motivaci je třeba mít motiv, který člověka posunuje k jeho splnění. To je první aspekt z modelu motivace, jenž vychází z triády motiv – cesta – cíl. Na cestě se mohou objevit také překážky, jež při nedostatečné motivaci či příliš velké překážce mohou vést k pocitům frustrace. Úspěšné jednání při dosažení cíle je zvládnutí překážky překonáním svých možností silou vůle (Hanuš & Chytilová, 2009, 66). Dle Nakonečného (1997) motivace souvisí s energií, vzrušením, jež se zaměřuje na určitý cíl, dále souvisí se selektivní pozorností pro určité podněty a udržováním zaměřené aktivity, dokud se nezmění výchozí podmínky.

Motivy jsou také spjaty se strukturou našich potřeb, nelze tedy nezmínit hierarchii potřeb dle Maslowa (1954), jenž je v pyramidě potřeb seřadil od nejdůležitějších (fyziologických) až po nejvyšší (seberealizace), přičemž pro rozvíjení každé potřeby je zapotřebí uspokojit potřebu nižší.

Prostředkem motivace může být v zážitkověpedagogických projektech např. příběh, film, píseň, legenda, kniha, scénka, fotografie, obrazy, myšlenka, prostředí, atmosféra či osobnost lektora.

2.3.2.3 Metoda zpětné vazby

V zážitkové pedagogice má metoda zpětné vazby zásadní postavení, jelikož představuje proces, během něhož se zpětnou analýzou a uvědoměním zesiluje jakákoliv zkušenost a působí tak na chování lidí. Reitmayerová a Broumová (2007, 9) ji definují jako „informaci upozorňující na to, zda chování nějakého systému je nebo není na žádoucí cestě“. Účastníci mohou touto metodou obdržet cenné informace o sobě samém, vstřebat proběhnuté události a posílit se z nových zkušeností pro budoucí situace. V oblasti zážitkověpedagogických projektů je již zpětná vazba nedílnou součástí uměle navozených her, aktivit, scének atd. Vzhledem k tomu, že se jedná o zpětnou vazbu, která je chtěná, nazýváme ji „cílenou zpětnou vazbou“. Měla by umožnit sdílení pocitů a zážitků, uskutečnit reflexi a sebereflexi, zmapovat různorodosti v řešení problémů, uchovat zkušenosti, emoce i dojmy a napomoci jejich přenesení do budoucna. Může i nemusí dojít k nějakým závěrům (Reitmayerová & Broumová, 2007, 15). Díky cílené zpětné vazbě můžeme rekreační aktivity oddělit od zážitkověpedagogických a zážitkovou pedagogiku tak považovat za jednu z pedagogických disciplín.

Zpětnovazebních technik je velké množství. Lze je klasifikovat dle různých parametrů a jen metody by vydaly na samostatnou diplomovou práci. Pro účely našeho projektu postačí možné způsoby její realizace, a to např. prostřednictvím skupinové diskuze či diskuze v menších skupinkách, zážitek lze rychle shrnout např. jedním slovem, vyjádřením míry spokojenosti zvednutím ruky, zaznamenáním do bodové škály, teploměru či kreativně vyjádřit obrázkem, písní, povídkou, scénkou atd. Zaměření zpětné vazby však musí být společně s cílem aktivity zřetelné již při jejím začlenění do scénáře. Vždy bychom také měli přihlížet ke skupině – věkovému složení, vyspělosti skupiny a k vývoji skupinové dynamiky (Hanuš & Chytilová, 2009, 100).

2.3.2.4 Skupinová dynamika

Pojmem skupinová dynamika, který zavedl v roce 1943 psycholog Kurt Lewin, rozumíme vývoj skupiny a proces interakce mezi jejími členy. Zahrnuje vztahy jedinců, atmosféru mezi účastníky, napětí ve skupině i vzájemnou ne/spolupráci a může výrazně ovlivnit dramaturgii celého zážitkověpedagogického projektu. Proto je třeba znát její jednotlivé fáze (vznik, orientace, krize, stabilizace, produktivní fáze, uzavírání) a program přizpůsobit dle aktuální situace. Tak můžeme skupinu podporovat v jejím růstu, jak zmiňuje

Dohnal (2009, 147), jenž chápe skupinovou dynamiku jako „cílené využití pozorování posunů skupiny a vztahů mezi jednotlivci k cílenému rozvoji“.

2.3.3 Prostředky zážitkové pedagogiky

Zážitková pedagogika užívá nejrůznější modelové situace, tvořivostní a dramatické dílny, besedy a diskuze, náročné výzvové situace či aktivity vedoucí k sebepoznávání i týmové spolupráci. Stěžejním prostředkem je však bezpochyby hra.

2.3.3.1 Hra

Fenoménem hry se zabývalo a stále zabývá nespočetné množství autorů, z nejnámějších můžeme zmínit např. J. A. Komenského, Eugena Finka, Rogera Cailloise, Erica Berneho či Eduarda Bakaláře. Za stěžejní fundovaný zdroj v oblasti herní teorie lze považovat Johana Huizingu, v jehož pojetí (1971, 33) je hra „dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím „jiného bytí“, než je „všední život““. Vytváří bezpečné prostředí pro navozování situací a rolí, ve kterých se skupina i jedinec rozvíjí a roste vědomostně, dovednostně a zkušenostně. Tím se stává nejideálnějším prostředkem harmonického rozvoje osobnosti (Hanus & Chytilová, 2009, 114). V pojetí zážitkové pedagogiky je hra chápána jako příprava na život. Bez jakékoliv ztráty či neúspěchu si účastník může vyzkoušet situace z reálného života, avšak s vědomím alternativní reality. Drahanský (2006, 54) v souvislosti se hrou jako nástrojem rozvoje, vzdělávání nebo tréninku upozorňuje na následující stěžejní otázky při výběru hry:

- Jaký je cíl hry a naplňuje konkrétní vybraná hra tento stanovený cíl?
- Jakým způsobem ze hry dostaneme to, co potřebujeme?
- Znají smysl hry i její účastníci?

Práce instruktora tedy mimo jiné spočívá ve výběru hry dle cíle, skupiny, prostředí, času a dalších faktorů na základě trojí umění dramaturgického (viz kapitola 2.3.2.1).

Znaky hry se v pojetí autorů různí, pro účely naší práce bychom rádi zdůraznili tři charakteristické rysy, jež jsou shodné také v pojetí Komenského, Huizingy a Finka:

- dobrovolnost – ke hře nejsme nuceni
- pravidla – každá hra má svůj řád, dle kterého ji účastníci hrají
- ohraničenost – rozlišujeme herní svět od reálného.

Samozřejmostí by měla být také přitažlivost a výzva, kterou hra má vzbuzovat a napínavost, protože po celý její průběh nevíme, jaký bude její výsledek.

Kategorizaci her i jejich výčtu se věnuje stále více publikací, konkrétně např. Zlatý fond her I–III, Velká encyklopedie her, Receptář her, Příručka instruktora zážitkových akcí, Zážitkové výukové programy či on-line zdroje (www.hra.cz, databáze portálu Gymnasion, Ligy lesní moudrosti...). V naší práci budeme užívat následující typy aktivit:

Seznamovací aktivity – slouží k seznámení s ostatními účastníky, vzájemnému představování nejrůznějšími formami, získávání informací o jménech, zájmech, původu ostatních.

Ice-break aktivity – tzv. icebreakry či ledolamky. Už ze samotného názvu vyplývá, že jsou určeny k prolomení ledů, počátečního studu a nedůvěry mezi účastníky. Jsou zpravidla krátké a jednoduché, skupinu připraví na další společné činnosti. „Jsou také první možností, jak skupinu donutit prolomit bariéry intimní zóny (každý z nás si okolo sebe tvoří zhruba 80 cm kruh, jehož narušení cizí osobou vnímá jako nepříjemné). Pokud někoho vpustíme do této zóny, vytváříme si k němu vztah na neformální úrovni“ (Sýkora, 2006, 30).

Problem solving – aktivity zaměřené na řešení problému. Skupina je postavena před problém, který má vyřešit. Většinou je k jeho zvládnutí potřeba spolupráce celé skupiny, komunikace a podpora. Bez zpětné vazby se aktivity tohoto charakteru minou účinkem. Jejich cílem totiž není jen zvládnutí daného problému, ale zejména zamyšlení se nad jejich průběhem a zobecnění prožívaného (Sýkora, 2006, 30).

Cílem naší práce však není jmenovat jednotlivé pohledy na třídění her ani jejich výčet. Za důležité považujeme zkušenosti instruktorů s uváděním her a umět vybrat hru dle jejího zaměření.

2.3.3.2 Prostředí

Zážitkové kurzy využívají primárně přírodního prostředí a právě příroda je součástí programového vybavení výchovy prožitkem. Nejvýraznějším místem v ČR pro konání kurzů zůstává středisko na Lipnici, atraktivní svými exteriéry a možnostmi bohaté programové náplně. Po roce 1990 však realita prokázala, že zážitkové aktivity s výchovným potenciálem lze organizovat téměř kdekoliv (Dohnal, 2009, 145). Začaly se tedy vyvíjet nové programy využívající metodiky i principů zážitkové pedagogiky, jež s přírodním prostředím nesouvisí. Zejména bychom rádi zdůraznili programy nazývané city bound, jež jsou připravovány výlučně v městském prostředí (Jirásek, 2003, 12). Právě tento druh projektu byl zvolen také pro pilotní akci v rámci navrženého projektu.

2.4 Interkulturní komunikace

Pro zaměření naší práce považujeme za adekvátní zmínit interkulturní komunikaci, jejíž zákonitosti jsou pro práci s naší cílovou skupinou nezbytným základem pro zdárný průběh projektu. Pojmeme interkulturní komunikace rozumí Průcha (2010, 16) „procesy interakce a sdělování mezi příslušníky jazykově a/nebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifíčnostmi jazyků, kultur, mentalit a hodnotových systémů“. Vzhledem ke vzrůstající globalizaci se jedná o jev velmi aktuální a stává se častějším předmětem vědy a výzkumu. Bez interkulturní komunikace nemohou probíhat žádné integrační procesy.

Interkulturní komunikace se věnuje také specifickým konkrétního jazyka a jeho mluvčích. Zohledňuje např. komunikační etiketu, tzn. konvence a rituály, doprovázející sociální styk, mezi které patří např. forma pozdravů, úsměvů či projevování emocí a zdvořilosti (Průcha, 2010, 42). Díky tomu mohou jednotliví mluvčí snadněji porozumět ostatním národům a předejít tak např. případným konfliktům v komunikaci.

2.5 Jazyková kompetence a její důležitost v procesu integrace

Termín jazyková kompetence označuje „systém pravidel k produkování promluv a jejich rozumění, pojatý jako znalost mluvčích“ (Lotko, 2005, 55). Pro účely naší práce se zaměříme zejména na schopnost cizinců užívat český jazyk a umět se dorozumět v základních

komunikačních situacích. Stejně tak by však pro úspěšnou integraci cizinců měli být čeští rodilí mluvčí schopni umět komunikovat zprostředkujícím jazykem, kterým zpravidla bývá angličtina. Bez znalosti cizího jazyka – češtiny z pozice cizinců a angličtiny z pozice Čechů – nelze uskutečňovat interkulturní komunikaci (Průcha, 2010, 107). Zároveň je však nutné pochopení druhé kultury, jejích zvyků i norem a komunikaci přizpůsobit dané situaci, mluvčímu a prostředí. Soubor těchto jevů označujeme komunikační kompetencí, jež je jedna z klíčových kompetencí a také výstupem školního vzdělávání.

V procesu integrace a adaptace se „postavení jazyka minoritní skupiny postupně zeslabuje, nebo dokonce tento jazyk zcela zaniká v důsledku dominance jazyka majoritního společenství“ (Průcha, 2010, 56). Znalost češtiny se tak pro cizince stává nezbytným předpokladem k úspěšné integraci. Nejen, že se v každodenních komunikačních situacích mohou lépe orientovat, ale také např. v případě žádosti o povolení k trvalému pobytu na území ČR, je cizinec od 1. 1. 2009 v souvislosti s novelou zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky povinen složit zkoušku z češtiny odpovídající úrovni A1 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (Ministerstvo vnitra České republiky, 2013).

Odhlédneme-li od čistě pragmatické funkce jazyka, v úvahu bychom spolu s jazykovou kompetencí měli také brát tzv. teorii jazykového relativismu. Ta vychází z předpokladu, že myšlení a pohled na svět jsou určovány jazykem, kterým lidé mluví a rozdíly mezi jazyky se tedy musí odrážet v odlišnostech vidění světa jejich uživatelů (Průcha, 2004, 35). Znalost češtiny dle této teorie může cizincům pomoci v porozumění české mentalitě, českému myšlení a utváření názorů.

3 CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem práce je navrhnout a realizovat pilotní program pro cizince ve městě Brně, jenž obsahuje prvky zkušenostního učení zaměřeného na rozvoj jejich jazykové kompetence a adaptaci na české prostředí. Realizovaný program na základě evaluace zhodnotit a navrhnout doporučení pro příští realizaci.

Dílčí cíle práce byly stanoveny následovně:

1. Realizovat anketní průzkum o problematice volnočasových aktivit pro cizince
2. Vytvořit program pro cizince se specifickým zaměřením na integraci a adaptaci dle zásad zkušenostního učení a zážitkové pedagogiky.
3. Realizovat navrhnutý program
4. Evaluovat, vyhodnotit a navrhnout doporučení pro změny.

4 METODIKA

„Metodika je pracovní postup směřující k dosažení stanoveného cíle“ (Čihovský, 2006, 10). Pro zpracování bakalářské práce bylo užito postupu a metod popsaných níže.

4.1 Přehled užitých metod

4.1.1 Primární analýza

Pro zmapování situace a zjištění názorů cílové skupiny na danou tematiku byla užita kvantitativně-kvalitativní metoda formou rozeslané ankety. Rovněž byla užita metoda evaluace.

4.1.1.1 Anketa

Anketa „je takový druh zjišťování, při kterém jsou dotazovány osoby vybrané bez zvláštních výběrových hledisek, na jejich názory na určitý problém. Výběr dotazovaných se neřídí objektivními hledisky, často jde o tzv. samovýběr“ (Zbořil, 1998, 159). Anketa je tedy vhodný způsob pro zjištění názorů veřejnosti na námi sledovanou problematiku.

Anketa s názvem „Free time activities for foreigners in Brno“ sestávala z 16 otevřených i uzavřených otázek (Příloha 1) a měla za cíl zmapovat stávající možnosti trávení volného času cizinců žijících v Brně, s přihlédnutím na adaptaci a jazykovou kompetenci. Z důvodu cílové skupiny cizinců byla sestavena v anglickém jazyce. Anketní šetření probíhalo elektronickou formou, a to v termínu 1. 9. – 9. 10. 2014 účastnilo se ho celkem 84 respondentů. Na základě vyhodnocení byl navrhnout projekt CHECK CZECH! (viz kapitola 5.2) a jeho pilotní realizace.

4.1.1.2 Evaluace

„Evaluace je proces systematického shromažďování a analýzy informací podle určitých kritérií za účelem dalšího rozhodování“ (Bennet, Glatter, & Lavaric, 1994).

V českém prostředí má zážitková pedagogika specifický způsob evaluace, která je předností celé české zážitkové pedagogiky. Vychází z několika na sebe navazujících částí (Hanuš & Chytilová, 2009, 94)

Evaluace byla užita již při plánování projektu. V této fázi probíhala analýza dostupných informací a vznikla výchozí znalostní báze projektu. V reálné dramaturgii bylo poté nezbytné vyhodnocovat a sledovat aktuální dění vzhledem ke skupinové dynamice, plánovaným aktivitám a rovněž případně usměrnit či změnit program, aby mohl být naplněn cíl projektu. Závěrečná evaluace po uplynulém dni probíhala formou diskuzních kroužků a vyplněním formuláře s kvantitativním i kvalitativním hodnocením (Příloha 4). Na škále od 1 do 5 bodů, kde 5 značí největší oblíbenost, účastníci hodnotili jednotlivé programy a dále měli možnost v otevřených otázkách napsat vlastní komentáře či doporučení.

4.1.2 Sekundární analýza

V rámci sekundární analýzy pracujeme s již existujícími daty, která byla shromážděna dříve. Sběr dat a sekundárních informací byl proveden před plánováním celého projektu. Pro naši práci bylo nezbytné zmapovat současnou situaci cizinců na území ČR, taktéž konkrétně ve městě Brně. Pro přiblížení zážitkové pedagogiky jsme popsali základní principy této disciplíny. Sekundární analýza byla provedena za užití dostupných literárních a internetových zdrojů.

4.2 Cílová skupina

4.2.1 Cílová skupina pro anketní šetření

Pro anketní šetření tvořilo cílovou skupinu 84 respondentů, z toho 49 žen a 35 mužů. Jednalo se o cizince žijící v Brně, kteří byli přímo osloveni z následujících skupin:

- studenti jazykového centra Correct
- studenti ze soukromých databází lektorek češtiny pro cizince v Brně
- klienti brněnské pobočky Foreigners.cz
- klienti Brno Expat Centre
- návštěvníci stránek Facebooku ve skupinách: Czech for foreigners in Brno, Living in Brno, Sports Brno International

Naší cílovou skupinou nebyli studenti, pro které již existuje řada organizací, a tím i možností trávení volného času.

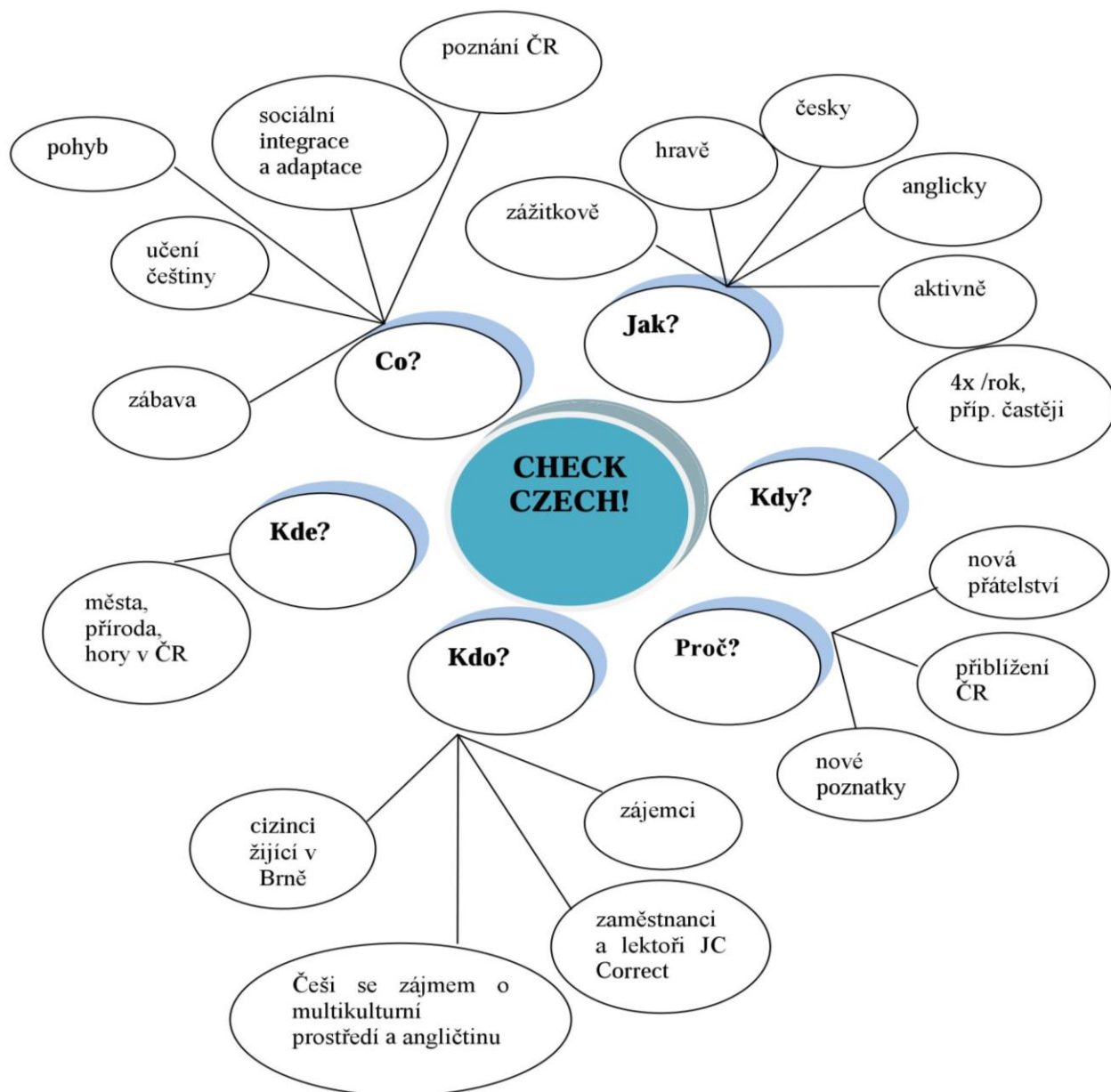
4.2.2 Cílová skupina pro pilotní akci projektu

Cílovou skupinu akce CHECK CZECH! Discover...Olomouc tvořilo 35 účastníků (16 žen a 19 mužů) ve věku 25–40 let, z čehož 9 účastníků byli čeští rodilí mluvčí. Účast na akci byla nabídnuta respondentům ankety, osloveny byly stejné skupiny jako při sběru dat pro anketní šetření. Událost byla sdílena na sociálních sítích a nabídnuta také zájemcům z řad Čechů, například skupinám bohemistů, lektorům češtiny pro cizince, přátelům a zájemcům o multikulturní prostředí.

5 PŘÍPRAVA A REALIZACE PROJEKTU

5.1 Plánování projektu

Ve fázi plánování projektu byl zvolen realizační tým instruktorů, který sumarizoval myšlenkový koncept projektu včetně jeho cílů. Základní myšlenky projektu byly sestaveny do níže uvedeného hroznového diagramu (Obrázek 6).

Obrázek 6. Hroznový diagram projektu

Na základě zodpovězení hlavních otázek pro existenci projektu byl zvolen název CHECK CZECH! Vzhledem k cílové skupině byl anglický název první podmínkou pro hledání jména projektu. Navíc v sobě spojení slov check Czech zahrnuje jednak slovní hříčku v podobě stejné výslovnosti dvou různých slov a sémanticky také i podstatu našeho projektu (prozkoumat Čechy/češtinu/Česko). Druhá část názvu – Discover...Olomouc specifikuje lokalitu či aktivitu, kterou v rámci námi sledované akce účastníci poznají. Označení CHECK CZECH! bude v budoucnu sloužit jako zastřešující název pro další možné akce, resp. místa (např. CHECK CZECH! Discover...Kutná Hora, Discover...Český Krumlov, Discover...Jeseníky, Discover...Beskydy, Discover...in-line skating, Discover...skiing atd.).

Hlavním organizátorem akcí je autorka práce spolu s dalším instruktorem a podporou Jazykového centra Correct, s.r.o. Akce jsou zpoplatněny příspěvkem na pokrytí nákladů, primárním cílem však není jejich ziskovost.

5.1.1 Cíle projektu

Hlavní cíl je na základě provedené ankety naplánovat a realizovat projekt pro cizince, který umožňuje aktivní trávení volného času a adaptaci na české prostředí.

Projekt bude výhledově tvořen čtyřmi jednodenními akcemi během roku, které zahrnují zážitkový program s prvky zkušenostního učení. V rámci něj je kladen důraz na jazykovou kompetenci, získání širšího povědomí o české kultuře a poznání nových přátel. Účastníci tak například mohou řešit všední situace užitím prozatímní znalosti češtiny, ve kterých však mají v případě potřeby oporu českého rodilého mluvčího.

Specifické cíle:

- projekt účastníkům pomůže k adaptaci na české prostředí, se zaměřením na poznání kultury, jazyka a zvyklostí
- účastníci si osvojí nová česká slova nezbytná pro všední komunikaci
- účastníci poznají nové české i zahraniční přátele

5.2 Plánování pilotní akce projektu

První akce z navrženého projektu v této fázi získala konkrétní rámec: datum realizace, lokalitu, kompetence instruktorů, minutový scénář, teoretickou dramaturgii, seznam materiálního vybavení, rozpočet akce a plán propagace.

Pro pilotní akci vybrali organizátoři městské prostředí, v němž jsou dle našeho názoru stanovené cíle integrace, adaptace a rozšíření české slovní zásoby snadněji naplňovány. Městem pro návštěvu byla zvolena Olomouc a datum pro uskutečnění této jednodenní akce s názvem CHECK CZECH! Discover...Olomouc bylo naplánováno na sobotu 11. 10. 2014. Východiskem pro sestavení konkrétního programu a scénáře byly teoretické informace zmíněné v kapitole 2 a výsledky provedené ankety.

5.2.1 Prostředí

Velký důraz byl kladen na změnu místa účastníků. Vytrhnutí ze všedního prostředí, v našem případě města Brna, ovlivňuje celou akci i vnímání každého účastníka. Skutečnost, že se jedná o organizovanou akci, může přitom účastníkům stále dávat pocit bezpečí i v nové a neznámé lokalitě. Olomouc je z Brna poměrně snadno dostupným cílem, organizátoři akce navíc toto prostředí velmi dobře znají a k plánovaným aktivitám tak mohou vybrat nejvhodnější místa pro jejich realizaci

5.2.2 Instruktoři

Přípravný i realizační tým je složen ze dvou instruktorů (Dagmar Volnohradská a Martin Kuchtík), kteří se již společně podíleli na tvorbě i realizaci čtyř adaptačních kurzů pro studenty Gymnázia v Šumperku a několika víkendových zážitkových akcí. Každý z nich má také vlastní zkušenosti z jiných organizací, např. vedení skautského oddílu či práce instruktora adaptačních kurzů pro SVČ Ostrava-Zábřeh. Oba členové hovoří plynule anglicky, orientují se v Olomouci a zastávali hned několik týmových a programových rolí. Podílet se na přípravě i realizaci programu tohoto charakteru bylo pro oba velkou výzvou a motivací, při které získali nové zkušenosti, zejména v práci s cílovou skupinou.

První člen, autorka práce, zastávala roli vedoucího instruktora, její činnost byla zejména komunikace s účastníky, zajištění provozní organizace a vzhledem ke znalostem cílové

skupiny i lektorství češtiny pro cizince předkládala návrhy na konkrétní aktivity. Uváděla část aktivit a účastníky informovala o organizačním zajištění akce.

Druhý člen, Martin Kuchtík, byl zodpovědný za materiální zajištění programu, uváděl část aktivit, připravoval prostor pro jednotlivé aktivity. Zároveň plnil funkci zdravotníka a technické podpory akce.

5.2.3 Tematizace

Během procesu tematizace vybírali organizátoři metodou brainstormingu téma, které by účastníky zaujalo, souviselo by s místem a hlavními cíli projektu, navíc by, jak uvádí Dražanská (2005) plnilo zastřešující funkci všech projevů sebe sama. V rámci tematizačního procesu byl vytvořen základní pojmový aparát, se kterým bylo dále pracováno, jednotlivé pojmy byly sloučeny dohromady a na tomto základě došlo k formulaci základního tématu a leitmotivu.

Jelikož jsme se snažili dát důraz na jazykovou stránku, cíl byl směřován k lingvistickému tématu, zejména se symbolikou slovníků. Konkrétním leitmotivem byla lexikografie a její počátky, jež jsou spjaty právě s Olomoucí. Leitmotiv se opírá o následující historická data:

- 12.–13. st. dochovány olomoucké glosy (staročeský text, který je vepsán do latinských knih)
- 14. st. Rostlinář olomoucký, latinsko-český
- 15. st. Olomoucká Bible, 1. staročeský překlad Bible – nejstarší dochovaný rukopis překladu Bible (z r. 1416), dodnes ve Vědecké knihovně v Olomouci
- 1526 Dictionarium latino-bohemicum a Dictionarum bohemico-latinum – autorem Tomáš Rešel (Reschelius), publikován 1562 v Olomouci

K lexikografii a psaní vlastního slovníku tedy směřovaly všechny navržené hry, během kterých účastníci sbírali česká slova. Celou akci propojoval také citát lingvisty Josefa Jungmanna – *V jazyku je naše národnost*. Slova z něj účastníci obdrželi postupně za každou aktivitu a výsledná věta byla zapsána do knihy projektu. Kniha bude v budoucnu plnit funkci pojítka mezi dalšími akcemi – nová slovíčka z každé akce, podpisy účastníků a případné fotky z akce.

5.2.4 Plánovaná dramaturgie projektu

Akce bude probíhat formou malých aktivit s prvky zkušenostního učení na jednotlivých místech v Olomouci. Zároveň by však měl být účastníkům ponechán prostor pro volný čas a komunikaci s ostatními. Všechny aktivity jsou dobrovolné a rozřazení do skupin je nové s každou aktivitou, aby se účastníci měli možnost poznat s více lidmi. Hry budou propojeny motivem slovníkářství a jednotlivé programy budou vybrány tak, aby motiv vzájemně posilovaly.

Akce začíná v 9:00 při společném setkání na vlakovém nádraží v Brně a společnou cestou vlakem z Brna v 9:18. Účastníci se za pomoci organizátorů učí sami zvládnout komunikační situace při nákupu lístku či s dalšími cestujícími ve vlaku. Během cesty bude připraven první – seznamovací – úkol, a sice napsat na papír své jméno, zemi původu a tři věci, které každého charakterizují. Před psaním jsou účastníci upozorněni, aby jejich záznamy byly skryty před ostatními. Informace nám poslouží pro pozdější hromadné představování. V druhé fázi je úkolem zjistit co nejvíce informací o co nejvíce účastnících (hra novináři), přičemž každý hráč tajně tipuje o každém dané tři informace.

Příjezd do Olomouce je v 10:51, ke skupině se mohou připojit další účastníci, kteří nepojedou společnou cestou z Brna.

První zastavení proběhne v parku ulic Kaštanová a Na Bystřičce, kde bude vyhodnocena novinářská soutěž, probíhající během cesty. Dle počtu účastníků bude utvořen kruh/dva kruhy. Společné představení účastníků probíhá formou prozrazení co nejvíce informací na každého, který je uprostřed kruhu, zároveň na něj každý tipuje tři informace, které má na papíře. Svůj papír pak každý účastník ukáže a případně dodá další informace. Pro snazší vzájemné poznání, vytvoření příjemného prostředí a možnost oslovovat se jmény, budou všem rozdány lepítka a na základě zodpovězení otázky nebo úkolu si účastníci vzájemně napíší jména – za každý úkol jedno písmeno, dokud není jejich jméno kompletní. Následně proběhne uvedení do příběhu a leitmotivu akce. Účastníci budou formou motivační scénky (rozhovor dnešního člověka s lingvistou z minulosti) seznámeni se stručnou historií české lexikografie, spojitostí s Olomoucí a postaveni před úkol vytvořit svůj vlastní slovník. Aby se mohli lépe připravit na role lexikografů a lingvistů, budou následovat drobné hry, ve kterých nachystají své ruce a těla na pomyslné psaní slovníku. Zároveň tyto aktivity – icebreakry – slouží k dalšímu prolomení ledů (palcovaná, provlékání smyce).

Dále se přesuneme na venkovní hřiště v areálu vysokoškolských kolejí na ulici Šmeralova. Prostor nám umožní skvělé podmínky na hru Abeceda. Každý tým (rozdělování probíhá formou různě velkých špejlí, přičemž do každého týmu zvlášť přidělujeme české účastníky) má v určité vzdálenosti velký papír, na který má napsat česká slova na všechna písmena od A do Z. Hráči vybíhají po jednom k prvnímu mezníku a hodí kostkou. Pokud padne liché číslo, musí zpět. Pokud padne sudé číslo, můžou k druhému mezníku a napíší slovo k danému písmenu. Jedno slovo může psát vždy jeden hráč. Vyhrává skupina, která má jako první slova z celé abecedy. Cílem aktivity je užití/naučení českých slov, akce, zábava, soutěživost a dle legendy tvoření obsahu slovníku. Po aktivitě proběhne vyhodnocení (vítěz vyhrává olomoucké tvarůžky) a přečtení jednotlivých slov, zpětná vazba formou rozpravy nad domluvou či strategií v týmu, nejtěžšími okamžiky a možností zlepšení strategie v případném dalším kole. Poté následuje pauza na svačinu, každý navíc obdrží tradiční českou Horalku. Účastníci se v této fázi akce již částečně znají a díky prožité hře mají společný zážitek, ke kterému se mohou společně vracet.

Místem pro další zastavení bude katedrála sv. Václava, před níž proběhne úvod do její historie opět formou dialogu dnešního člověka s lingvistou z minulosti. V návaznosti na tuto scénku bude účastníkům představena další aktivita, tzv. evoluce, ve které se budou postupně dostávat (klasickým střiháním 1–2–3) z výchozí pozice žáka, přes učitele a písaře až k samotnému kýženému lingvistovi. Každý, kdo se již stane lingvistou, může pokračovat druhou aktivitou – hledání slov, která budou již předem umístěna v prostoru kolem katedrály. Slova jsou jak česká, tak anglická, přičemž čeští rodilí mluvčí hledají anglická a naopak. Česká lexika jsou vybrána nejvýše do úrovně A1 dle SERR (Společný evropský referenční rámec pro jazyky), a to z oblasti jídla, pití, oblečení a pozdravů. Obě tyto „drobničky“ přispějí k uvolnění atmosféry, v závěrečné fázi – utváření skupin slov – také k týmové spolupráci. Poslední hráči evoluce, kteří tak nemají možnost sbírat slova, obdrží kartičky se slovy, jež jsou hyperonyma (slova nadřazená) pro všechna ostatní slova, která mezitím našli ostatní „lingvisté“ a společně je pak přiřazují k jednotlivým skupinám slov.

Po cestě k dalšímu místu – kostelu sv. Michala projdeme také kolem budovy Zbrojnice, kostela Panny Marie Sněžné, muzea, konviktu. Ke každé památce dostanou účastníci stručný historický výklad.

Přesuneme se dále na Horní náměstí, kde účastníky v krátkosti seznámíme s prostředím a rozdáme týmům Tasks sheets – otázky a úkoly k plnění (Příloha 3). Skupinky budou

tvořeny vždy alespoň jedním českým rodilým mluvčím, všichni tedy musí najít společný jazyk pro komunikaci. Úkoly jsou různého charakteru a slouží k týmové spolupráci a poznání Olomouce (zejména prostoru kolem Horního a Dolního náměstí) jinou formou. V týmu tak mohou vznikat nejrůznější vazby či fáze skupinové dynamiky. Součástí úkolů jsou dvě hry charakteru problem solving. Uvedeny budou na dvou různých místech za účasti vždy jednoho instruktora. První z nich je hra klávesnice (cílem je dotknout se v co nejkratším čase karet s jednotlivými čísly, která jsou rozházená v ohraničeném kruhu, a to ve vzestupném pořadí, navíc zmačknutá čísla musí zahlásit v češtině), druhou aktivitou je pokládání špejle (celý tým musí položit špejli, které se každý hráč zesponu dotýká dvěma prsty). Slouží nejen ke komunikaci a spolupráci ve skupině, nalezení společného řešení a vzájemnému naslouchání, ale také k učení účastníků ohlédnout se zpět a reflektovat proběhnutou aktivitu, ujasnit si pozice v týmu, podnítit diskuzi, navrhnout zlepšení a převést jej opět do praxe. Takto budeme postupovat u obou aktivit.

Ve stanoveném čase se opět setkáme se všemi účastníky a s jednotlivými týmy ústně probereme nejtěžší úkoly, role v týmu, postup plnění či návrhy na zlepšení postupu řešení. Rovněž je reflexe zaměřena na jazykovou kompetenci, konkrétně, na úspěšnost komunikace v češtině během plnění úkolů.

Následující aktivita bude přiblížena rozluštěním zašifrované nápovědy v podobě čísel z abecedy, jež po přiřazení dávají výsledek slovo „radniční věž“. Právě tam mohou jít hledat avizovanou knihu pro zapsání nových slov a citátů z celého dne. Pro získání celého citátu účastníkům chybí poslední slovo, pět předchozích by měli obdržet za aktivity: novináři, abeceda, evoluce, kalkulačka, pokládání špejle. To obdrží nahoře na věži po sdělení správného počtu schodů, přičemž počítání bude probíhat v českém jazyce.

Po úspěšném zodpovězení čísla schodů, obdržení posledního slova citátu a nalezení knihy na vrcholu věže je naplánován přesun do restaurace a sportcentra Best, kde bude pro účastníky připraveno české menu. Následuje zápis citátu do knihy, podpis všech „autorů“, tzn. účastníků akce a přepis slov, která se během dne naučili či která nasbírali. Účastníci v této fázi mají volnou zábavu, zájemci mohou hrát bowling. Před odchodem bude věnován čas zpětné vazbě, a to jak v diskuzních skupinkách, tak formou vyplnění připravených formulářů (Příloha 4). Následuje přesun na vlakové nádraží a cesta zpět do Brna. Ve vlaku bude dán případně další prostor rozpravě nad uplynulým dnem. Po skončení akce účastníci e-mailem obdrží fotografie z akce.

5.2.5 Plánovaný minutový scénář

Tabulka 2. Plánovaný minutový scénář

Čas	Aktivita	Místo
9:00 – 9:18	organizace 9:18 odjezd	vlakové nádraží Brno
9:30 – 10:51	3 informace o sobě novináři organizační záležitosti	vlak Brno–Olomouc,
11:00 – 11:40	psaní jmenovek vyhodnocení novinářů hádání 3 informací <i>představení legendy</i> <i>role účastníků jako lexikografů</i> palcovaná smyce	Olomouc – park (ul. Kaštanová)
11:55 – 12:40	abeceda vyhodnocení abecedy svačina	hřiště u vysokoškolských kolejí Šmeralova
12:50 – 13:15	evoluce (Žák – Učitel – Písař – Lingvista) hledání slov a jejich rozdělení do skupin	dóm sv. Václava
13:30 – 15:30	týmové hry na náměstí dle přiděleného Tasks sheet	Horní a Dolní náměstí
15:30 – 15:50	sraz, posbírání Tasks sheets diskuze nad úkoly	náměstí, prostor u orloje
16:00 – 16:30	exkurze na věž nalezení slovníku	radnice, věž
17:00 – 18:00	společná večeře vyhodnocení úkolů zápis citátu do knihy podpis všech účastníků akce přepis nově naučených slovíček	sportcentrum Best
18:00 – 19:00	volná zábava, případně bowling	sportcentrum Best
19:00 – 20:00	zpětná vazba – vyplnění formulářů diskuze	sportcentrum Best
20:15 – 20:55	cesta na vlakové nádraží	
21:07 – 22:30	odjezd 21:07 volný čas, případná diskuze	Vlak Olomouc–Brno
22:38	příjezd do Brna	

5.3 Realizace pilotní akce

Touto fází rozumíme již samotnou realizaci a průběh akce s případnými úpravami plánovaného scénáře. Proces zahrnuje jak reálnou dramaturgii a zpětnou vazbu, tak zejména skupinovou dynamiku, která na něj má vliv v každé části realizace. Akce proběhla dle plánu v den 11. 10. 2014 a účastnilo se jí 35 lidí, z toho 9 Čechů. Plánovaný scénář byl upraven na reálný scénář vzhledem k potřebám skupiny a časovým možnostem. Náklady na akci činily 8080 Kč, vybráno bylo 8750 Kč.

5.3.1 Reálná dramaturgie

Na akci se zájemci postupně přihlašovali ode dne zveřejnění a propagace (cca 3 týdny před konáním). Největší nárůst přihlášek jsme zaznamenali ve dnech 7. – 9. 10. A také po uzavěrcce přihlášek. Dne 11. 10. se ještě před plánovaným srazem v 9:00 dostavilo na brněnské vlakové nádraží 26 účastníků, 3 z nich měli individuální program, tedy i vlastní jízdenku. Další účastníci se ke skupině připojili později v Olomouci.

Po cestě bylo třeba vyřešit organizační záležitosti, zodpovědět případné dotazy a zajistit platby od účastníků, kteří je nezaslali předem. Teprve poté byl prostor pro plánované aktivity ve vlaku. Situaci však stěžoval fakt, že vypravovaný vlak měl pouze kupé, tzn. celá skupina nemohla být pospolu, jak by bylo pro program ideální. Samotné vysvětlení aktivit tedy vyžadovalo i větší časovou náročnost vzhledem k tomu, že byl pouze jeden instruktor a každé skupině se musel věnovat zvlášť. Velmi nepraktická byla i realizace hry novináři. Účastníci tak převážně oslovovali pouze sousedící kupé.

Po příjezdu do Olomouce se k brněnské skupině přidali další účastníci a druhý instruktor. Nezbytná byla drobná pauza na nákup jídla či toaletu.

Celá skupina se dle plánu přesunula k parku Na Bystřičce, kde byli ještě jednou přivítáni všichni účastníci programu, představeni instruktoři a poskytnuty základní organizační informace. Ve dvou kruzích poté probíhalo vyhodnocení novinářské soutěže a psaní jmenovek. Aktivita provlékání smyce v kruhu byla realizována již v této fázi, dokud byly dodrženy dva kruhy účastníků, které mezi sebou soutěžily. Poté následovalo představení legendy a přesun na další stanoviště. Ten byl zdržen organizačními záležitostmi – rodina s vlastním individuálním plánem si přála zůstat v parku déle atd.

U vysokoškolských kolejí byla účastníkům představena hra abeceda. Drobným úskalím byla nedostatečná znalost angličtiny českých účastníků, pro které bylo zadání v angličtině příliš obtížné. Některým cizincům způsobovalo problémy vystoupit ze své zóny komfortu a věnovat se týmovým hrám a preferovali komunikaci i veškeré aktivity pouze v rámci své národnostní skupinky. Díky motivaci ostatních se hry účastnili všichni, a to i přes fyzické indispozice. Po odstartování se účastníci postupně nechali vtáhnout do probíhající aktivity a ve fázi flow se nacházeli až do zapsání všech písmen, tedy konce hry. Instruktoři vyhlásili umístění jednotlivých týmů, první tým byl navíc oceněn olomouckými tvarůžky. Poté byla s účastníky provedena zpětná vazba v podobě četby napsaných slov a byly prodiskutovány otázky práce v týmu, co každý tým vnímá jako pozitivní a negativní během spolupráce a jak by postupovali v budoucnu u podobného zadání. Následně byl ze strany účastníků vyžadován delší čas na přestávku. V této fázi již bylo znatelné odbourání prvotních bariér mezi účastníky i instruktory.

Protože u kostela sv. Václava byla již část účastníků lehce unavená, nebyla uvedena hra evoluce, ale pouze jsme informovali o možnosti hledání slov. Někteří zájemci se tak pustili do hledání, jiní se procházeli kolem kostela a přilehlého arcidiecézního muzea, ostatní trávili čas odpočinkem na lavičkách. U účastníků s pokročilejší znalostí češtiny byly v souvislosti s nalezenými slovy probírány také otázky, např. kolik jednotlivé věci stojí, kde je koupíme a kdy mohou být užitečné.

Aktivity na náměstí byly nabídnuty účastníkům v libovolných skupinkách, ne však větších než šest členů. Po zadání měli účastníci dvě hodiny na plnění úkolů z přiděleného Tasks sheet (Příloha 3). Někteří tento čas strávili procházkou po okolí či navštívením kavárny. Úkoly se rozhodly plnit čtyři skupiny. Instruktoři mezitím domluvili uschování knihy na věži a poté se přesunuli na svá stanoviště pro problem solvingy – morový sloup na Dolním náměstí (pokládání špejle) a prostor u sv. Mořice (kalkulačka). Aktivity účastníci plnily velmi svědomitě a stmelení týmů bylo znatelné na opětovném srazu všech účastníků akce. Tyto proběhnuté fáze skupinové dynamiky v jednotlivých skupinách velkou měrou přispěly k uvolněnější atmosféře také mezi celou skupinou po opětovném setkání.

Vzhledem k nedostatku času nebyla účastníkům uvedena zašifrovaná hádanka pro zodpovězení otázky, kde se nachází kniha akce. Odpověď měli účastníci za úkol pouze tipovat a protože jsme se nacházeli přímo pod radniční věží, nebylo těžké ji uhodnout. Ačkoliv prohlídka radniční věže byla objednána v angličtině, průvodkyně bohužel anglicky

nemluvila, dokonce ani nepromluvila česky. Účastníci dle instrukcí česky počítali čísla schodů a oproti správně zodpovězenému číslu dostali na věži poslední slovo, resp. jméno autora, z citátu „V jazyku je naše národnost“. Předchozí slova obdrželi po aktivitách novináři, abeceda, hledání slov, kalkulačka, pokládání špejle. Vrcholným okamžikem bylo nalezení uschované knihy, což bylo dokresleno výhledem do okolí, kterému navíc přispělo příznivé počasí.

Po návštěvě věže skupinka cestou k restauraci Best dávala dohromady citát, jehož indicie získávali celý den a následně jej po společném jídle zapsali do knihy projektu. Ačkoliv kniha měla být určena primárně pro zapsání nových slov a podpisy účastníků, většina ji pojala jako možnost vyjádřit poděkování za uplynulý den (Příloha 6). Každý tak kromě podpisu připojil i své komentáře k akci. Následovalo kratší volno, ve kterém účastníci komunikovali mezi sebou, někteří hráli bowling či šipky. V závěru akce byl věnován prostor zpětné vazbě. Organizátoři připomněli účastníkům naučená slova a aktivity. Jednotlivé týmy představili své výsledky z aktivit na náměstí, nezapomněli se také podělit o vtipné situace, které je během jejich plnění potkaly. Formou diskuzních kroužků a vyplněním formulářů pro zpětnou vazbu byl program v Olomouci zakončen.

Skupina se dle plánu přesunula na vlakové nádraží a rozloučila se s účastníky, kteří nejeli stejnou cestou. Ve vlaku do Brna, kde byla nejpočetnější část účastníků, byly zodpovězeny další dotazy a s některými prodiskutovány klíčové momenty dne. Zájemci po příjezdu do Brna ještě pokračovali vlastním programem, posezením v restauraci Mamut.

5.3.2 Reálný minutový scénář

Tabulka 3. Reálný minutový scénář

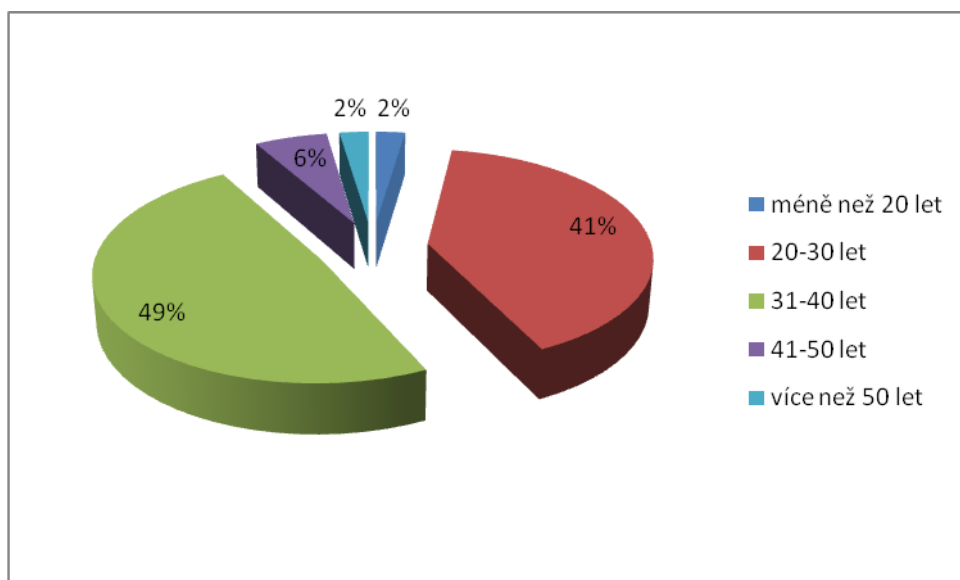
Čas	Aktivita	Místo
8:30 – 9:18	organizace 9:18 odjezd	vlakové nádraží Brno
9:30 – 10:51	3 informace o sobě novináři organizační záležitosti	vlak Brno–Olomouc,
10:51 – 11:10	pauza na nákup občerstvení setkání s dalšími účastníky organizační záležitosti	vlakové nádraží Olomouc
11:10 – 11:50	psaní jmenovek vyhodnocení novinářů hádání 3 informací smyce <i>představení legendy</i> palcovaná	Olomouc – park (ul. Kaštanová)
12:00 – 13:00	abeceda vyhodnocení abecedy svačina pauza	hřiště u vysokoškolských kolejí Šmeralova
13:10 – 13:30	hledání slov a jejich rozdělení do skupin	dóm sv. Václava
13:45 – 15:30	týmové hry na náměstí dle Tasks sheet	Horní a Dolní náměstí
15:30 – 15:55	sraz, posbírání Tasks sheets diskuze nad úkoly	náměstí, prostor u orloje
16:00 – 16:40	exkurze na věž nalezení slovníku	radnice, věž
17:00 – 18:00	společná večeře vyhodnocení úkolů zápis citátů do knihy podpis všech účastníků akce	sportcentrum Best
18:00 – 19:00	volná zábava, skupinka hráčů bowlingu	sportcentrum Best
19:15 – 20:20	zpětná vazba – vyplnění formulářů diskuze	sportcentrum Best
20:20 – 20:55	cesta na vlakové nádraží	
21:07 – 22:30	odjezd 21:07, volný čas	Vlak Olomouc–Brno
22:38	příjezd do Brna	
23:00	neoficiální pokračování neformální posezení	Mamut, Brno

6 VÝSLEDKY

6.1 Vyhodnocení ankety

Pro účely naší práce jsme se zaměřili na z 16 otázek na vyhodnocení pouze osmi otázek, které považujeme pro náš projekt za relevantní. Ostatní nám poskytly širší povědomí o námi sledované problematice a budeme je reflektovat také v diskuzi (viz kapitola 7). Anketu zodpovědělo celkem 84 respondentů, z toho 49 žen a 35 mužů.

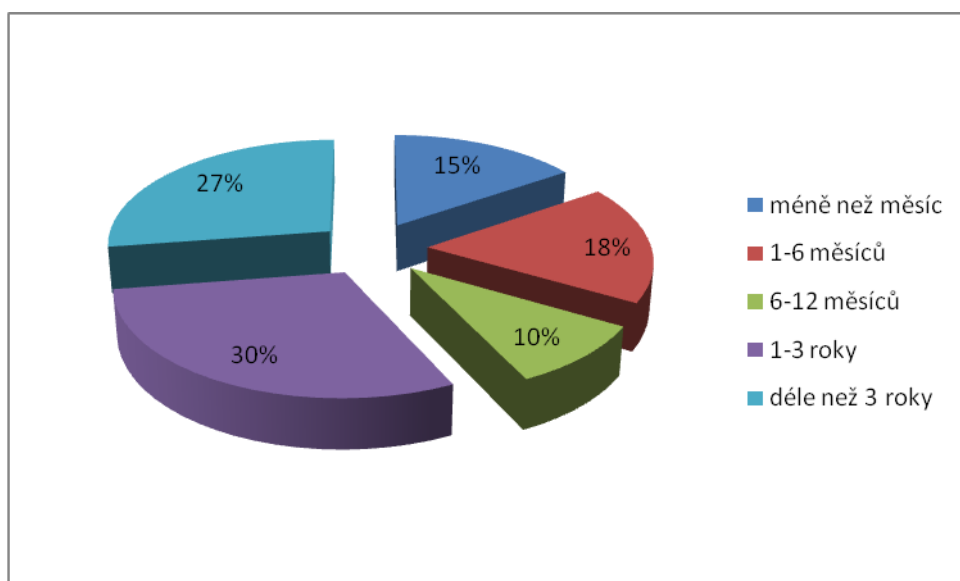
Otázka č. 1 - How old are you?

Obrázek 7. Věk respondentů

Otázka “How old are you?” sledovala věk respondentů. Nejpočetnější skupinu představovali zástupci kategorií 20–30 let (34 respondentů, 41 %) a 31–40 let (41 respondentů, 49 %), pro něž byl sestaven také projekt CHECK CZECH! Z nejmladší kategorie, do 20 let věku se anketního šetření zúčastnili pouze 2 zástupci, stejně tak z kategorie nejstarší – nad 50 let.

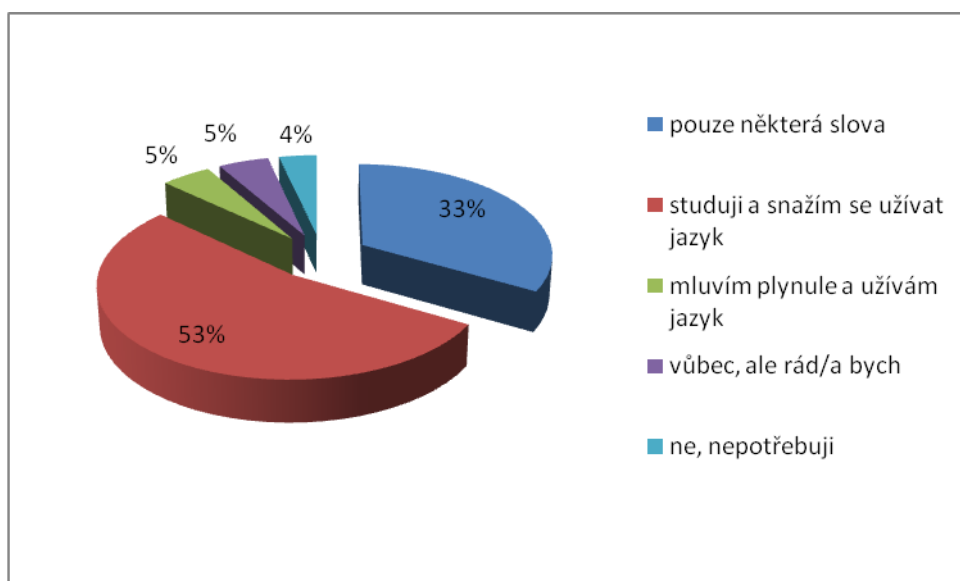
Otázka č. 4 – How long have you been to the Czech Republic?.

Obrázek 8. Délka pobytu v ČR

Otázka č. 4 – “How long have you been to the Czech Republic?” byla zaměřena na délku pobytu v ČR. Ačkoliv jsou jednotlivé kategorie poměrně vyvážené, nejvíce respondentů, 25, tzn. 30 % pobývá v ČR v období 1–3 roky, druhou nejvíce zastoupenou kategorií byli cizinci, pobývající v ČR déle než tři roky (23 respondentů, 27 %). Téměř vyvážené byly skupiny cizinců, které se v České republice vyskytují 1–6 měsíců (15 respondentů, 18 %) a méně než měsíc (13 respondentů, 15 %). Pouhých 10 %, a to 8 respondentů, žije v ČR od šesti do dvanácti měsíců.

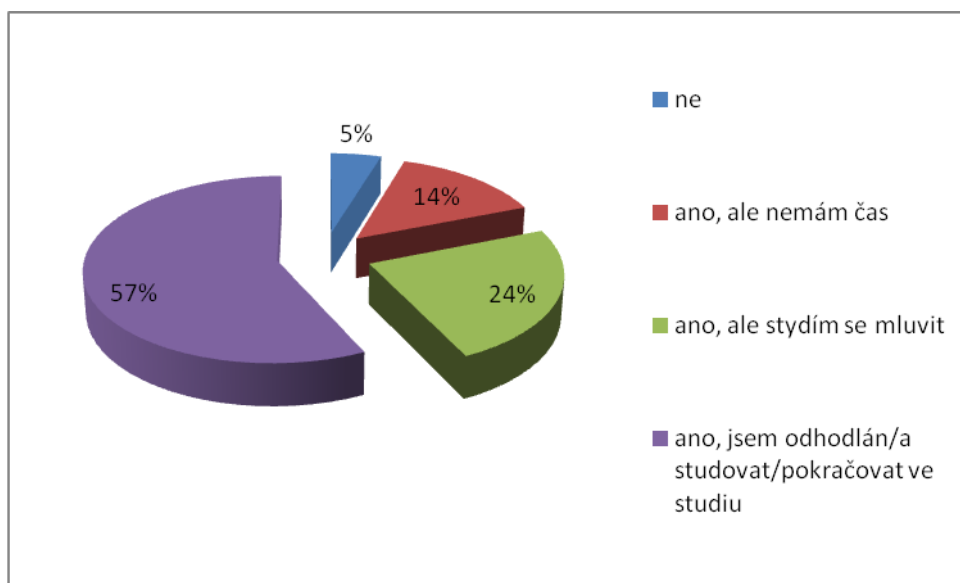
Otázka č. 8 – Do you speak Czech?

Obrázek 9. Porozumění a užívání češtiny

Osmou otázkou “Do you speak Czech?” byla sledována míra užívání a studia češtiny. Více než polovina respondentů, konkrétně 45, se snaží český jazyk užívat a take jej studovat. Poměrně velké procento respondentů – 33 %, 28 dotázaných, představuje cizince, jež znají pouze několik potřebných slov a frází. Ve 4 případech jsme se setkali s cizinci, kteří mluví plynule, stejný počet pak připadal také na ty, kteří jazykem nemluví, ale rádi by tak učinili. Pouze 3 respondenti zastávají názor, že český jazyk nepotřebují.

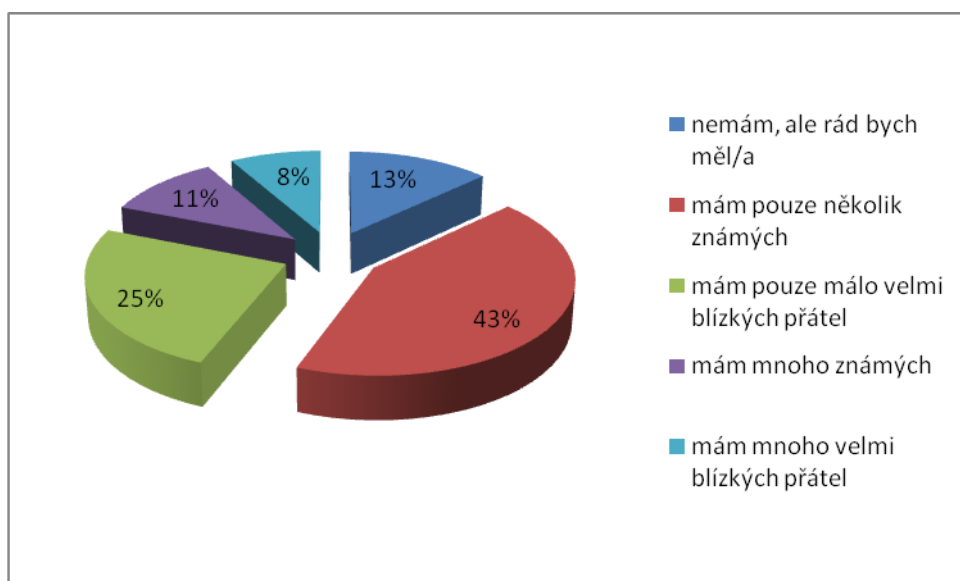
Otázka č. 9 – Would you like to improve/learn Czech language?

Obrázek 10. Snaha o zlepšení znalosti češtiny

V návaznosti na předchozí otázku nás rovněž zajímal přístup cizinců ke zlepšení své úrovně češtiny. Na otázku „Would you like to improve/learn Czech language?“ bylo ve 48 případech (57 %) kladně odpovězeno, tedy s odhodláním respondentů pokračovat ve studiu či jej zahájit. Za signifikantní považujeme druhou nejčastější odpověď, a sice „ano, ale stydím se mluvit“, k níž se přiklánělo 20 dotázaných, tedy 24 % z celkového počtu respondentů. Časové možnosti neumožňují 12 respondentům se češtině věnovat a 4 z dotázaných nemají zájem zvýšit míru osvojení si českého jazyka.

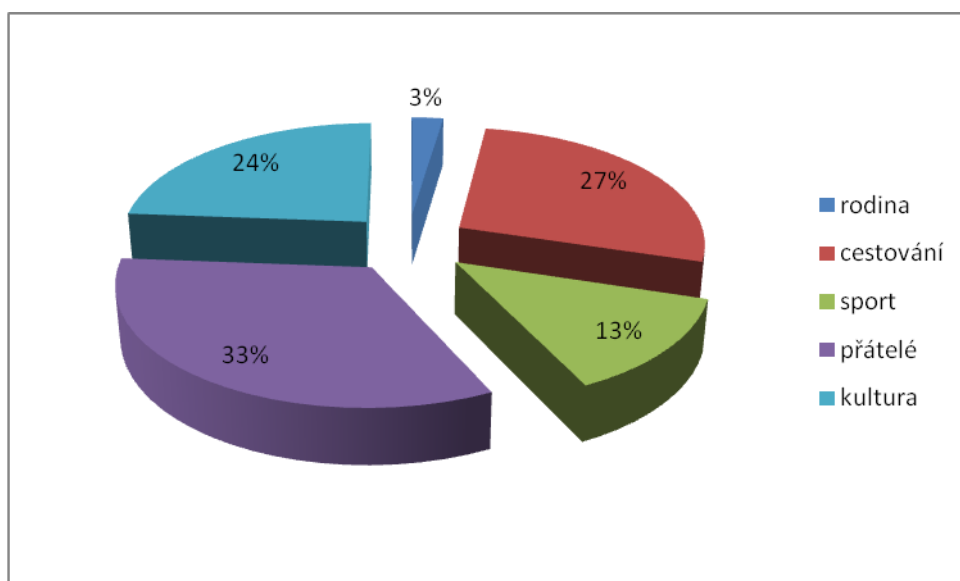
Otázka č. 11 – Do you have Czech friends?

Obrázek 11. Čeští přátelé

Jedenáctá otázka „Do you have Czech friends?“ sledovala míru českých přátel v prostředí, ve kterém se cizinci pohybují. Z celkového počtu 84 respondentů má 36 (43 %) z nich mezi českými rodilými mluvčími pouze několik známých. Druhou nejpočetnější skupinou, 21 respondentů (25 %) jsou cizinci, kteří mají pouze málo, ale blízkých českých přátel. Zbylé odpovědi byly zastoupeny v 11 případech cizinci, kteří české přátele nemají, ale rádi by měli a v 9 případech cizinci, kteří mají mnoho známých. Nejnižší počet respondentů, 7, má mnoho velmi blízkých přátel.

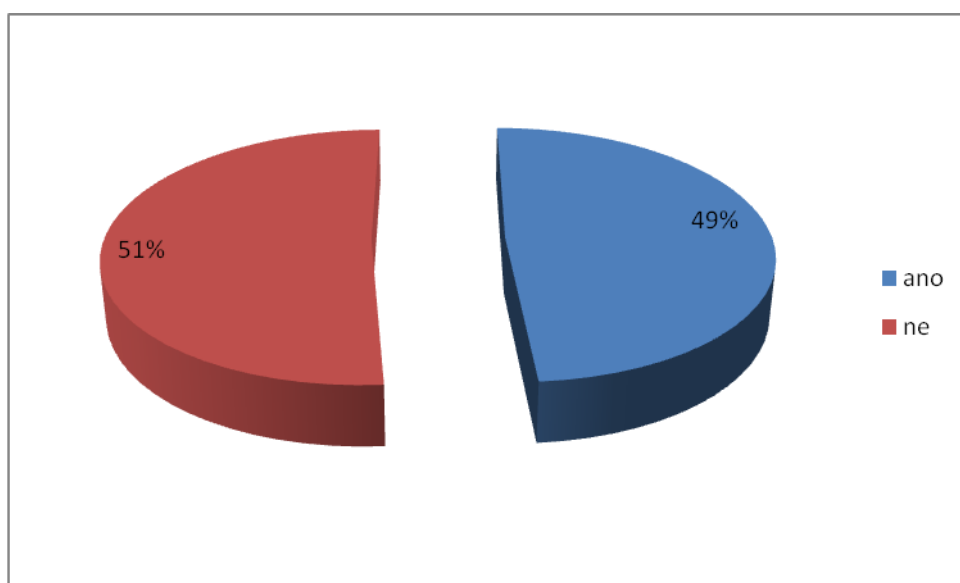
Otázka č. 12 – How do you spend your free time in the Czech Republic?

Obrázek 12. Trávení volného času

V otázce “How do you spend your free time in the Czech Republic?” jsme se zaměřili na způsoby trávení volného času. Největší počet respondentů, 28, tedy 33 %, tráví volný čas s přáteli. Druhou nejčastější možností bylo cestování s 27 % a 23 odpověďmi. Kultuře věnuje svůj volný čas 24 % respondentů, tedy 20 z dotázaných. Sport jako hlavní náplň volného času upřednostňuje 11 respondentů (13 %), primárně s rodinou jej tráví 3 %, tedy 2 z dotázaných. U této otázky byly mimo možnosti výběru respondenty doplněny odpovědi: studium a party.

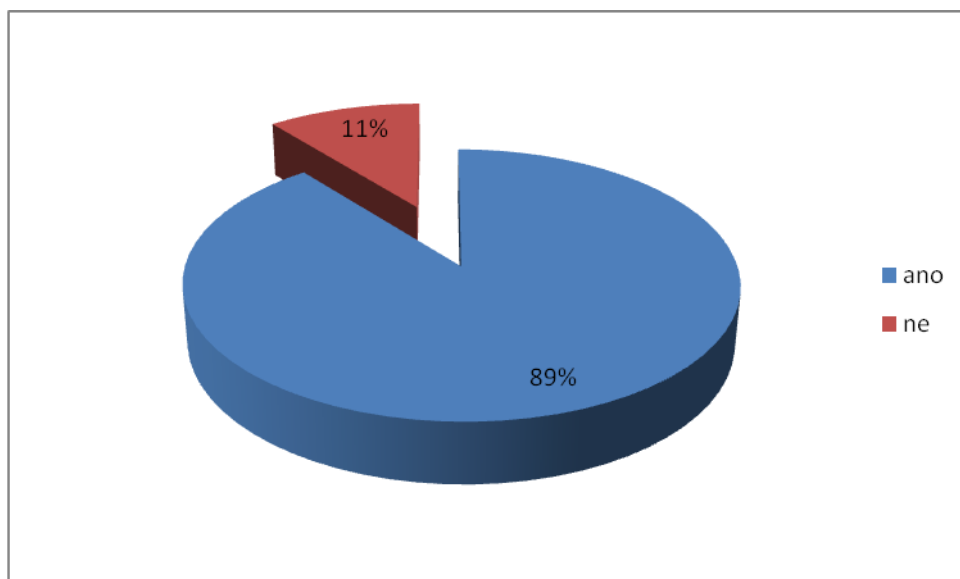
Otázka č. 14 – From your experience and your point of view are there enough organised free time activities for foreigners in Brno?

Obrázek 13. Dostatečné množství organizovaných volnočasových aktivit pro cizince

Jedna z nejdůležitějších otázek vzhledem k zaměření naší práce, a sice „From your experience and your point of view are there enough organised free time activities for foreigners in Brno?” byla zaměřena na volnočasové aktivity pro cizince v Brně. Výsledky jsou téměř shodné. Z dotázaných je 43 respondentů, tedy 51 % názoru, že zde není dostatečně mnoho možností trávení volného času, pouze o 2 respondenty méně (49 %) je opačného názoru. V doplňující odpovědi jsme se setkali s návrhy na společné obcházení památek, divadlo či kino v anglickém jazyce či klub introvertů.

Otázka č. 16 – Would you like to take part in events for foreigners (meetings with both foreigners and Czechs, trips, games focused on learning Czech language using experiential education)?

Obrázek 14. Zájem na účasti projektu

Poslední otázkou jsme zjišťovali zájem o námi navržený projekt a jeho aktivity. Pouze 9 respondentů (11 %) neprojevovalo zájem, zbylých 75 dotázaných, tedy 89 % by se rádo účastnilo. Tato skupina poskytla také e-mailové adresy, na které byl později rozeslán leták a pozvánka na námi realizovanou akci CHECK CZECH“ Discover...Olomouc.

6.2 Evaluace a vyhodnocení pilotní akce

Na konci dne byly v diskuzních kroužcích probrány klíčové momenty dne a dán prostor k připomínkám či návrhům jednotlivých členů. Účastníci rovněž anonymně vyplnili formulář hodnotící celou akci (Příloha 4). Kvantitativně hodnotitelné informace jsou zachyceny níže (Tabulka 4). U jednotlivých aktivit byly sečteny body, přičemž více bodů signifikuje větší oblíbenost. Nutno však podotknout, že vzhledem k dobrovolnosti aktivit, účastníci hodnotili pouze aktivity, kterých se zúčastnili. V druhém sloupci tedy uvádíme průměrné body za aktivitu (zaokrouhлено na dvě desetinná místa) vzhledem k počtu hodnotících. Z tabulky vyplývá, že nejlépe byly hodnoceny aktivity na náměstí s přiděleným Tasks sheet (celková známka 4,33). Naopak nejnižší hodnocení získaly aktivity u katedrály sv. Václava – hledání slov.

Tabulka 4. Výsledky evaluace akce na základě hodnotícího formuláře

Aktivita	Počet bodů	Průměrné hodnocení aktivity	Počet hodnotících
Novináři	90	3,91	25
Úvod do legendy, 3 věci, palcovaná, smyce	114	4,07	30
Abeceda	106	4,08	28
Hledání slov	78	3,55	26
Aktivity na Dolním a Horním náměstí	104	4,33	28
Návštěva radniční věže a nalezení slovníku	105	4,2	29
Společná večere, podpisy do knihy, volný čas	118	4,07	33
Souhrnné diskuzní kroužky	126	4,28	25

Kvalitativní část evaluace, tedy otevřené otázky nebyly zodpovězeny všemi účastníky. Na otázku, jakou aktivitu považují za nejlepší, se často v odpovědích objevovala věta: „Vše se mi líbilo“, která bohužel nepředstavuje konkrétní hodnocení. V 5 odpovědích jsme zaznamenali pozitivní hodnocení možnosti potkat nové přátele a mluvit česky. Naopak nejslabší moment dne byly ve dvou případech hodnoceny aktivity a jejich přílišná fyzická náročnost, stejně tak však 2 respondenti negativně hodnotili účastníky, kteří se nechtěli zapojit a brzdili skupinu. Ve třech odpovědích se vyskytly připomínky na příliš náročné chození během celého dne. Na otázku, zda by se chtěli účastnit podobných akcí, odpověděli všichni dotázaní kladně vyjma jednoho – účastník sám zdůvodnil, že díky této akci zjistil svou individuální orientovanost, a tedy i preferenci neorganizovaných akcí.

6.3 Doporučené změny pro další akce

Na základě evaluace účastníků i instruktorů byla sumarizována doporučení pro změny, které mohou přispět k zefektivnění budoucích akcí, a to jak při plánování, tak samotné realizaci.

6.3.1 Doporučené změny na základě evaluace účastníků

Vzhledem k různým očekáváním, která jsme u účastníků zaznamenali, představovala akce pro každého něco jiného. Nadšení jedinci chválili program i celkovou organizaci, někteří

z účastníků si stěžovali na příliš krátké pauzy mezi programy, příliš mnoho aktivit a jejich fyzickou náročnost. Z tohoto důvodu považujeme za nezbytné pro plánování příštích akcí jasně zdůraznit, o jaký typ akce se jedná a cílit propagaci již na cizince, u kterých bude zřejmá vstupní motivace. Toto úskalí projektu přisuzujeme nezkušenosti instruktorů s účastnickou skupinou cizinců v zážitkových projektech. Program, který může zaujmout české účastníky se však cizincům může zdát příliš náročný.

6.3.2 Doporučené změny na základě evaluace instruktorů

Organizace jednodenní akce pro takto nehomogenní skupinu je z našeho pohledu a na základě zkušeností poměrně těžkým úkolem. Ačkoliv téměř všichni z účastníků byli již pracující, tento prvek bohužel není dostačující pro smýšlení o skupině jako o sourodém celku. Vzhledem k interkulturní komunikaci musíme brát v úvahu zvyklosti jednotlivých národů, taktéž fyzické dispozice či sociální chování. Zatímco někteří by např. uvítali seznámení s každým účastníkem, jiní preferují zůstat uvnitř skupinky své národnosti. Ti pak mohou vnímat jakékoliv rozčlenění do týmů, ve kterých nemají „své spojence“, jako ohrožení. Věříme, že této situaci můžeme snadněji předcházet větším počtem aktivit na seznámení či tzv. ice-breakrů. Protože však chceme ponechat možnost dobrovolnosti aktivit, klademe velký důraz na motivaci, aby se právě těchto aktivit měli zájem účastnit všichni. Na druhou stranu opět musíme respektovat individuální potřeby každého účastníka a také skutečnost, že na akci jedou ve svém volném čase.

Ačkoliv účastníci byli seznámeni s rámcovým programem a doporučeným oblečením i obutím, v mnohých případech byla akce pochopena jako výlet po památkách. Z tohoto důvodu doporučujeme pro další akce více cílit propagaci na zážitkověpedagogický projekt s možnou fyzickou aktivitou a vyvarovat se tak případné interpretace, že se jedná o pouhý výlet do města. Rovněž bychom ale měli brát v úvahu, že jsou účastníci na konkrétním místě poprvé, vyžadují např. čas na focení atd.

S předchozím bodem je spojena také vhodnost pojmenování akce: „Discover...+ název konkrétní aktivity/místa“. Po uplynulé akci byl vzhledem k náplni a snadnějšímu pochopení konečného příjemce navržen vhodnější název, a sice „Enjoy... + název konkrétní aktivity/místa“. Touto změnou tak lze dát najevo, že se nejedná o doslovné objevování, nýbrž spíše „užívání“ daného místa či aktivity.

Rádi bychom mezi účastníky uvítali více českých rodilých mluvčích, bohužel jsme se však v několika případech setkali s odmítnutím z důvodu „nízké jazykové vybavenosti“. Projekt tedy navrhujeme propagovat více mezi Čechy. Jednou z možností je oslovit účastníky kurzů jazykových škol či projekt přímo nabídnout HR oddělení v mezinárodních firmách. U těch předpokládáme zájem jak cizinců, tak i Čechů z důvodu již vybudované zvyklosti na multikulturní prostředí.

Z hlediska snadnější organizace bychom doporučovali účast tří instruktorů a také jednoho člověka pouze v roli fotografa. Pro příští akce je nezbytné také počítat s delšími pauzami mezi jednotlivými programy a k ušetření administrativních náležitostí doporučujeme vytvořit stránky akce spolu s elektronickou přihláškou.

7 DISKUZE

Téma cizinců, a zejména imigrantů, se den ode dne stává diskutovanějším vzhledem k současné situaci např. na Ukrajině, v Řecku i dalších státech. Rozhodně není naší snahou analyzovat problémy s tím spojené. Z pohledu organizátorů zážitkových akcí pro cizince, jež mají přispět k adaptaci a integraci na české prostředí však považujeme za vhodné sledovat aktuální vývoj geopolitické situace a odpovídat tak na požadavky přicházejících cizinců.

Nejen na základě ankety, ale také ze zkušenosti lektorky češtiny pro cizince zaznamenáváme ze stran cizinců stejné stížnosti na jevy, jež život v nových podmínkách neulehčují. Jedná se zejména o nedostatek českých přátel a např. o fakt, že na cizinecké policii v Brně, kam má cizinec povinnost dostavit se již po pár dnech pobytu, není možné se domluvit anglicky. Stejně tak řada cizinců s angličtinou „narazí“ v každodenních situacích. Vzhledem k českému předsudku, že nemluvíme dostatečně dobře, mají Češi tendenci k předstírání, že anglicky nerozumí vůbec (Brno Echoes, 2011). Pro cizince se tak obyčejné nakupování v obchodě či užívání jakýchkoliv služeb může stát poměrně nepříjemnou zkušeností.

Mezinárodní zážitkové akce mají již svou historii (např. kurzy Prázdninové školy Lipnice Intertouch, Wintertouch aj.). Obdobným projektům, které by však byly zaměřeny na adaptaci a účast cizinců i Čechů by dle našeho názoru mohl být dán větší prostor. Pozitiva v předkládaném projektu spatřujeme právě v možnosti prolomit bariéry mezi cizinci a Čechy formou zážitkového učení a oběma stranám tak ukázat, že pokud máme ochotu komunikovat a naslouchat, byť i s horší jazykovou vybaveností, je možné se úspěšně dorozumět. Rozhodně by mezi účastníky mělo v budoucnu být více zástupců českých rodilých mluvčích, bohužel jsme se však v několika případech setkali s odmítnutím z důvodu „nízké znalosti angličtiny“. Právě tento předsudek, díky prvkům zážitkové pedagogiky a zkušenostního učení jde ve stavu flow stranou a účastník se tak učí, aniž by si proces učení uvědomoval. Výhledově navrhujeme organizovat víkendové či týdenní akce, ve kterých zážitky mohou být silnější a lze s nimi pracovat hlouběji, stejně tak s osvojeným učivem. Věříme, že na takovýchto kurzech budou vstupní motivace účastníků také na srovnatelnější úrovni, což umožňuje lepší práci se skupinou a prostor pro rozvoj osobnosti a získaných znalostí jazyka. Rozhodně by bylo na místě projekt organizovat a program přizpůsobit ze dvou pohledů – adaptace cizinců společně se studiem češtiny a multikulturní výchova Čechů společně s rozšířením znalostí o zemích jednotlivých účastníků. Ačkoliv město představuje vhodné prostředí pro užití jazyka

v praxi, navrhujeme kurzy pořádat v prostředí přírodním v kombinaci s městským, aby se účastníci mohli v přírodě oprostít od všedních starostí a soustředili se více na probíhající aktivity. Naučené učivo by pak mohli aplikovat až posléze při návštěvě prostředí městského.

S kurzy tohoto typu souvisí také nutná vybavenost instruktorů v oblasti interkulturní psychologie, stejně jako osobnostní vyzrálost a znalosti angličtiny na úrovni minimálně B1–B2 dle Společného evropského referenčního rámce. Organizace a plánování kurzu se proto stává náročnější, a to převážně vzhledem k cílování kurzu a výběru leitmotivu i konkrétních aktivit tak, aby byly zajímavé pro všechny účastníky. Navíc pouhé znalosti interkulturní komunikace a psychologie nemohou zaručit, že porozumíme také prožívání každého jedince.

Prožívání je vždy autentické, ale připojuji se k otázce, kterou ve své práci uvádí Regerová (2014), zda vrcholné prožitky ovlivňují vnímání interkulturních rozdílů. Stírají se, nebo se naopak vyostřují? Stejně tak by byl jistě zajímavý průzkum, zda původ či národnost ovlivňuje míru a způsob prožívání. Narážíme však na problém, zda a jakým způsobem jsou zážitky měřitelné.

8 ZÁVĚRY

Cílem této práce bylo navrhnout a realizovat pilotní program pro cizince ve městě Brně, jenž obsahuje prvky zkušenostního učení zaměřeného na rozvoj jejich jazykové kompetence a adaptaci na české prostředí. Představili jsme koncept projektu CHECK CZECH! s jeho cíli a navrhli i zrealizovali jeho pilotní akci Discover...Olomouc. Akce byla evaluována, zhodnocena a na základě zpětné vazby byla navrhnutá doporučení pro příští akce projektu. Při plánování a realizování bylo použito metod a postupů zážitkové pedagogiky popsanych v teoretické části práce, rovněž jsme se opírali o zkušenosti organizátorů z oblasti zážitkové pedagogiky a češtiny pro cizince.

Jak hlavní, tak dílčí cíle práce byly naplněny. Pro získání širšího povědomí o problematice cizinců bylo nezbytně nutné analyzovat tuto skupinu a popsat dostupná kvantitativní data vzhledem k ČR i konkrétně k městu Brnu, na něž se primárně v práci orientujeme. Současné volnočasové možnosti cizinců v Brně byly popsány na základě dostupných informací a také provedeného anketního šetření. Nutno podotknout, že výsledky kvantitativně kvalitativního anketního průzkumu nelze brát jako signifikantní, neboť respondenty neznáme a nemůžeme posoudit, zda se jedná skutečně o reprezentativní vzorek. Posloužily nám však pro širší souvislosti a úvod do problematiky života cizinců v českém prostředí a jejich přístup k českému jazyku. Analyzovat volnočasové možnosti cizinců pouze na základě tohoto dotazníku však nepovažujeme za relevantní.

Ačkoliv byla prozatím realizována pouze pilotní akce, jsme přesvědčeni, že projekt představuje smysluplný koncept propojení adaptace cizinců spolu s multikulturním povědomím Čechů a jako takový se stává ojedinělým na poli zážitkové pedagogiky. Dopad akcí projektu CHECK CZECH! a jejich oblíbenost můžeme zajisté sledovat až časem. Rádi bychom však koncept výhledově rozšířili také po celé České republice a organizovali nejen jednodenní akce, nýbrž víkendové či týdenní zážitkové kurzy, které nabízí více možností, a to nejen v otázkách integrace, adaptace, ale také v rozvoji osobnosti a osvojení si jazyka – českého pro cizí státní příslušníky a anglického pro české rodilé mluvčí.

9 SOUHRN

V České republice zaznamenáváme stále vyšší nárůst cizích státních příslušníků, s nimiž se otevírají také otázky adaptace, integrace, multikulturní výchovy a oboru českého jazyka pro cizince. Bakalářská práce zpracovává teoretické základy koncepce zážitkové pedagogiky a analyzuje situaci cizinců v ČR z hlediska stávajících volnočasových možností adaptace a integrace. Primárně je zaměřena na cizince žijící v Brně, pro něž byl naplánován projekt CHECK CZECH! a realizována jeho pilotní akce s názvem Discover...Olomouc, jež má přispět integračnímu procesu a osvojení si jazyka zážitkovou formou.

Součástí práce bylo také anketní šetření, které sledovalo možnosti trávení volného času cizinců žijících v Brně a jeho výsledky byly zohledněny při plánování projektu. Na základě evaluace pilotní akce byla práce doplněna o podněty pro zlepšení při plánování dalších akcí, které bude projekt výhledově nabízet.

V závěru práce autorka předkládá další návrhy pro realizaci připraveného konceptu včetně možného vývoje projektu. Bakalářská práce a samotný projekt přispívají k rozšíření prvků zážitkové pedagogiky a zkušenostního učení do oblasti integrace a adaptace cizinců v ČR. Projekt tak může být shledán smysluplným nejen z pohledu zúčastněných cizinců, nýbrž i instruktorů, pro které představuje nové výzvy a možnosti realizace.

10 SUMMARY

There is constant growth of foreign citizens in the Czech Republic which opens the questions of their adaptation, integration, multicultural education and also the field of Czech for foreigners. The thesis processes theoretical basis of experiential education concept and analyses the situation of foreigners in the Czech Republic concentrating on leisure time possibilities of adaptation and integration. The primary focus is on foreigners based in Brno whom the project CHECK CZECH is adressed. Also the pilot action named Discover...Olomouc was realized for them as a contribution to integrational process and adoption of language in experiential way.

Part of the work was also the survey which monitored the possibilites of leisure time activities for foreigners living in Brno. In the phase of planning the project took account of these survey results. The project was than supplemented by impulses for improvement of planning other events (which will project offer in the future) on the basis of evaluation Discover...Olomouc.

At the end of the thesis author presents other proposals for implementation of ready-made concept including possible development and widening the project. In general sense the thesis contributes to spreading elements of experiential education and experience-oriented teaching to the field of integration and adaptation foreigners in the Czech Republic. This could be highly meaningful not just for involved foreigners, but also for the instructors. The project might represent new challenges and possibilities of realization for them.

11 REFERENČNÍ SEZNAM

- Bennet, N., Glatter, R., & Lavaric, R. (1994). *Improving Educational Management*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Brno Echoes. (2011). *Czechs are reserved and don't speak English*. Retrieved 10. 6. 2015 from the World Wide Web:<https://www.facebook.com/notes/brno-echoes/czechs-are-reserved-and-dont-speak-english/288168617869569>
- Celsuz. (2015). *Služby pro cizince*. Retrieved 20. 1. 2015 from the World Wide Web: <http://celsuz.cz/sluzby-pro-cizince/>
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *O štěstí a smyslu života: Můžeme ovládat své prožitky a ovlivňovat jejich kvalitu?* Praha: Lidové noviny.
- Czechkid. (2012). *Pobyt cizinců a jejich integrace v České republice*. Retrieved 3. 1. 2015 from the World Wide Web: <http://www.czechkid.cz/si1180.html>
- Český statistický úřad. (2014). *Cizinci celkem*. Retrieved 3. 1. 2015 from the World Wide Web:
http://vdb.czso.cz/vdbvo/grafdetail.jsp?potvrz=Zobrazit+graf&cislotab=OBY5092PU_OK&vo=null&go_1_22=1&str=grafdetail.jsp&go_1_57=1&cas_2_102=20131231&kapitola_id=743&go_1_23=1&go_zobraz=1&go_1_12=1&go_1_20=1&go_h_8=1&go_1_37=1&go_1_78=1&go_1_101=1&go_1_44=1&voa=graf
- Český statistický úřad. (2014). *Cizinci podle pohlaví a věku k 31. 12. 2013*. Retrieved 3. 1. 2015 from the World Wide Web:
https://www.czso.cz/documents/10180/25419184/29002714_t1-08.pdf/7acfff2d-b9de-4d1a-a099-6b0107ed9985?version=1.0
- Český statistický úřad. (2015). *Počty cizinců*. Retrieved 8. 4. 2015 from the World Wide Web:
<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>
- Český statistický úřad. (2014). *Věková struktura obyvatelstva v ČR a cizinců v ČR k 31. 12. 2013*. Retrieved 3. 1. 2015 from the World Wide Web:
https://www.czso.cz/documents/10180/25419184/29002714_1g67.jpg/93c5ee23-282f-4729-98c9-6e1f222131bb?version=1.0&t=1419893002672

- Čihovský, J. (2006). *Sociologický výzkum*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Demografie.info. (2011). *Analýza: Cizinci v České republice*. Retrieved 1. 1. 2015 from the World Wide Web: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=777&
- Dohnal, T. (2009). *Tři dimenze pojmu rekreologie*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Drahanská, P. (2005). Tematizace a symbolizace v projektech zážitkové pedagogiky. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*, 3, 31–40.
- Drahanský, D. (2006). Hra jako nástroj... nebo jen jako hra? *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*, 6, 49–52.
- Drbohlav, D. (2011). Imigrace a integrace cizinců v Česku: Několik zastavení na cestě země v její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše. [Electronic version]. *Geografie 116(4)*, 401–421. Retrieved 20. 3. 2015 from the World Wide Web: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-2drbohlav.pdf>
- Gameart. (2014). *Flow*. Retrieved 16. 4. 2015 from the World Wide Web: <http://cas.famu.cz/gameart/page.php?page=13>
- Hanuš, R., & Chytilová, L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada Publishing.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník* (4th ed.). Praha: Portál.
- Huizinga, J. (1971). *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Praha: Mladá fronta.
- Jihomoravské regionální centrum pro podporu integrace cizinců. (2015). *Vzdělávací aktivity*. Retrieved 3. 1. 2015 from the World Wide Web: <http://www.cizincijmk.cz/Folders/369-1-Vzdelavaci+aktivity.aspx>
- Jirásek, I. (2004). Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*, 1, 6–16.
- Jirásek, I. (2001). *Prožitek a možné světy*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Lotko, E. (2005). *Slovník lingvistických termínů pro filology* (3rd ed.). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Martin, A., Leberman, S., & Turčová, I.: Prožij dobrodružství po česku. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*, 3, 19–30.

- Maříková, H., Petrušek, M., & Vodáková, A. (Eds.). (1996). *Velký sociologický slovník* (Vols. 1–2). Praha: Karolinum.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2014). *Integrace cizinců*. Retrieved 3. 2. 2015 from the World Wide Web: <http://www.mpsv.cz/cs/1278>
- Ministerstvo vnitra České republiky. (2013). *Integrace*. Retrieved 3. 2. 2015 from the World Wide Web: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>
- Nakonečný, M. (1997). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia.
- Nesehnutí. (2013). *O nás*. Retrieved 3. 2. 2015 from the World Wide Web: <http://nesehnuti.cz/o-nas/>
- Neuman, J. (2014). Koncept „zážitkové pedagogiky“ – přínosy i kritické ohledy. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*, 1, 20–28.
- Paulusová, Z. (2004). Smysl a význam dramaturgie při přípravě akcí zážitkové pedagogiky. *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*, 1, 84–89.
- Pelánek, R. (2008). *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2010). *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada Publishing.
- Průcha, J. (2004). *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál.
- Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B., Hrdličková, V., & Pavlíková, A. (2002). *Pedagogika volného času* (3rd ed.). Praha: Portál.
- Regerová, V. (2013). *Využití specificky českých prostředků zážitkové pedagogiky v mezinárodních kurzech*. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Reitmayerová, E., & Broumová, V. (2007). *Cílená zpětná vazba*. Praha: Portál.
- Sdružení občanů zabývajících se emigranty. (2014). *O nás*. Retrieved 3. 2. 2015 from the World Wide Web: http://www.soze.cz/?page_id=2
- Slightly North Of Awesome. (2012). *Learning to stretch*. Retrieved 20. 3. 2015 from the World Wide Web: <https://slightlynorthofawesome.wordpress.com/2012/01/>
- Společně k rozmanitosti. (2013). *O programu*. Retrieved 10. 2. 2015 from the

World Wide Web: <http://spolecnekrozmanitosti.cz/o-programu/>

Sýkora, J. (2006). *Zážitkové kurzy jako nástroj pedagoga volného času*. Hradec Králové: Gaudeamus.

Tollarová, B. (2006). Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? [Electronic version]. *Biograf*, 39, 107 odst. Retrieved 3. 2. 2015 from the World Wide Web: <http://www.biograf.org/clanek.php?id=599>

Uherek, Z., & Černík, J. (2004). *Výzkumné zprávy a studie o integraci cizinců na území České republiky*. Praha: zpracováno na základě zadání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Retrieved 6. 10. 2014 from the World Wide Web: http://www.eifzvip.cz/dokumenty/elektronicka_knihovna/vyzkum.pdf

Úřad vlády České republiky. (2015). *Usnesení vlády České republiky ze dne 14. ledna 2015 č. 20*. Retrieved 20. 3. 2015 from the World Wide Web: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOA9SYJKB5W>

Zbořil, K. (1998). *Marketingový výzkum: Metodologie a aplikace*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.

12 PŘÍLOHY

Příloha 1. Anketa „Free time activities for foreigners in Brno“

Příloha 2. Plakát pilotní akce

Příloha 3. Tasks sheet

Příloha 4. Formulář zpětné vazby

Příloha 5. Fotografie z realizované akce CHECK CZECH! Discover...Olomouc

Příloha 6. Sken z knihy akce

Příloha 1. Anketa „Free time activities for foreigners in Brno“

Questionnaire

Dear foreigners,

my name is Dagmar Volnohradská (Dáda) and since I know a bit of the foreigner's life in the Czech Republic (I am a teacher of Czech for Foreigners), I would like to contribute to better opportunities for foreigners in the sphere of free time, meeting new friends and learning Czech. Therefore I have chosen this topic for my thesis of my Recreology studies. I would really appreciate if you can devote a few minutes to this questionnaire which will help me to reconaissance your point of view. Thank you very much for your participation.

1. How old are you?

- Less than 20.
- 20–30.
- 31–40.
- 41–50.
- More than 50.

2. Where are you from?

3. What is your gender?

- Female.
- Male.

4. How long have you been to the Czech Republic?

- Less than one month.
- 1–6 months.
- 6–12 months.
- 1–3 years.
- More than 3 years.

5. Where do you exactly live?

- Brno.
- Brno surroundings.
- Somewhere else (please specify): _____

6. Why did you move to the Czech Republic?

- To work.
- To study.
- Family reasons.
- To improve my life standard/work opportunities.
- Other option (please specify): _____

7. Do you work in the Czech Republic?

- No.
- Yes, in an international company.
- Yes, in a Czech company.
- Yes, I am a freelancer.
- Other option (please specify): _____

8. Do you speak Czech?

- Just a few words and phrases.
- I am studying Czech and I am trying to use the language.
- Not at all, but I would like to.
- Not at all, I don't need it.

9. Would you like to improve/ learn Czech language?

- No.
- Yes, but I don't have time.
- Yes, but I am shy to speak.
- Yes, I am determined to study/continue in my studies.
- Other option (please specify): _____

10. In case you work, how do you communicate with your colleagues?

- They are Czechs and we speak English (company language).
- They are Czechs and even though I should speak Czech I/we prefer English.
- They are Czechs and I try to speak Czech – I have to.
- They are foreigners as well, we speak English.
- Other option (please specify): _____
-

11. Do you have Czech friends?

- No, but I would like to.
- Yes, just a few acquaintances (for example colleagues).
- Yes, just a few close friends.
- Yes, a lot of acquaintances.
- Yes, a lot of close friends.
- Other option (please specify): _____

12. How do you spend your free time in the Czech Republic?

- Family.
- Travelling.
- Sports.
- Meeting friends.
- Culture.
- Other option (please specify): _____

13. Could you please specify (proportionally) who are the people with whom you mostly spend your free time (e.g. 60 % foreigners, 40 % Czechs)?

14. From your experience and your point of view are there enough organised free time activities for foreigners in Brno?

- Yes, e.g. _____
- No.
- I suggest _____

15. What is the worst thing which you have/had to go through during your stay?

16. Would you like to take part in events for foreigners (meetings with both foreigners and Czechs, trips, games focused on learning Czech language via experiential education?)

- No.
- Yes. If interested, enter your e-mail address to be informed about the news.

Děkuji, Dáda

Should you have any questions/suggestions/comments regarding the questionnaire or the events, please contact me: dagmar.volnohadska@gmail.com.

CHECK CZECH!

DISCOVER... OLOMOUC

LEARNING NEW CZECH WORDS AND PHRASES BY PLAYING GAMES, SIGHTSEEING, MULTICULTURAL ATMOSPHERE

OCTOBER 11, 2014

9 AM – 10:30 PM

MEETING POINT

Brno train station at **9 am** or Olomouc train station at **11 am**

PRICE

CZK 300 (includes the train ticket, Czech meal, a small surprise, possibly bowling)

ENROLLING

via e-mail to dagmar.volnohradska@gmail.com

INFORMATION

Dagmar Volnohradská (dagmar.volnohradska@gmail.com) or personally (Correct Language Centre, Kozí 2, Brno)

We are looking forward to seeing you!

Facebook: event CHECK CZECH! Discover... Olomouc

Tasks sheet

You can do the tasks together or ask other people, however, the internet may not be used. In emergency call +420 777 568 924.

1. Write down the word “slovník” in other languages (as much as possible).

2. What is the translation of Lower and Upper square in Czech?

3. Find at least 4 fountains in the city centre, write their names and take a picture in front of them.

4. Find the place pictured below. Dáda will be waiting there for you and you will get more information.

5. One of you will have CZK 15 to buy for your team the pastry what they want. The shopping has to be done in Czech. The rest of the team will support and take a video of the shopping situation.

6. What does the word “kadeřnictví” mean?

7. Find the theatre in Olomouc - its name and address.

8. Find the place pictured below. Martin will be waiting there for you and you will get more information.

9. Find out any information regarding The Holy Trinity Column and the astronomical clock in Olomouc.

Příloha 4. Formulář zpětné vazby

Feedback CHECK CZECH! Discover...Olomouc, 11th October 2014

1. On a scale of 1-5 (1 being the lowest and 5 being the highest) please rate the following activities:

Finding information about the others	1	2	3	4	5
Introducing (writing names, 3 things, warm-up activities)	1	2	3	4	5
The Alphabet	1	2	3	4	5
Finding the words	1	2	3	4	5
Activities in the Upper and Lower Square	1	2	3	4	5
Tower tour	1	2	3	4	5
Meal, signatures, free time	1	2	3	4	5
Final discussions	1	2	3	4	5

2. What is the thing which you liked the most and why?

3. What is the thing which you didn't like at all and why?

4. Would you like to take part in other events CHECK CZECH? (Suggestion of other place).

5. Other comments:

Děkujeme!

Příloha 5. Fotografie z realizované akce CHECK CZECH! Discover...Olomouc

Obrázek 15. Hra abeceda

Obrázek 16. Pokládání špejle

Obrázek 17. Hra kalkulačka

Obrázek 18. Úkol vyfotografovat se před kašnou

Obrázek 19. Skupinová fotografie účastníků

11.10.2014 Discover... Olomouc

Lucas Almeida Cipriano - Hi Brazil!
I Mikey Michael Ariel - Díky moc!
Laura Kyseláková - Bylo to strašně moc super,
překonat plno nových lidí, pracovat si angličtinu,
dovzít se i něco nového a prostě kidea byla
dělá! Thank you very much! I hope to see all
of these people again!

Veronika Kauratková - Skvělí lidé,
skvělá organizace, super přátelská
atmosféra. Děkuje se!!

Tal Kammer - loved the trip!
great people, great instructors and
in general, had a blast!
Thank you!

Tapa Shaha - Thank you for organizing the trip!

Lucie Siverová - Děkuji za super
stravený čas, velmi povedenou atmosféru
a výbornou organizaci!!! Býjema
sobota!!!

Lucy
Tal Kammer
Lucie Siverová

Lucas & NATALYA (Brazil)
THANKS GUYS FOR THE PATIENCE
AND SENSE OF HUMOR THROUGHOUT THE
DAY. WE ENJOYED OUR TIME IN
OCOMOUC A LOT AND MADE MANY NEW
FRIENDS. THANKS FOR THAT!!
YOU ROCK! 😊 - CHEERS!

Thanks a lot. We had a really good time
together. Everything was well organized.
Margo. with love ♡

Thank you very much for planning
this awesome day in Olancho.
It was a great pleasure to
meet you and we made many
friends. If you plan any more
events just let me know. I'll
be more than happy to join.
Sophie (Georgia)

ALEX from MOLDOVA

It was an amazing day.
THANKS DASA.
I look forward for next trip.

Adrian - Romania
Dear Dasa,

I had a great time today in Olancho
I look forward to our next meeting to
discover CZ.

Kind Regards,
Adrian

Marius - Romania
I look forward for your next event.
I had a great time.